

Drs. R. Rijnveld
Drs. W. Smit

DE NEDERLANDSE ZEEVISSERIJ

Een bedrijfstak op een nieuwe koers in de Eurozee?

MEDEDELINGEN EN OVERDRUKKEN
No. 196

L27
L96c

Oktober 1978

Landbouw-Economisch Instituut - Afdeling Visserij en Bosbouw
Postbus 29703 2502 LS Den Haag
Tel. 070 - 61 41 61

INHOUD

	Blz.
TEN GELEIDE	5
1. EEN BEDRIJFSTAK OP DE TOCHT	7
2. IS DE NOORDZEE WERKELIJK LEEGGEVIST?	17
3. HET SPEL OM DE KNIKKERS	28
4. SLOTOPMERKINGEN	41
SUMMARY AND CONCLUSIONS	43
LITERATUURVERWIJZING	46

TEN GELEIDE

In de afgelopen jaren hebben de visserij-problemen in Nederland en West-Europa vele malen de voorpagina's van de dagbladpers bereikt. Zelfs in de Troonrede van 1978 werd de wens uitgesproken, dat binnen de Europese Gemeenschap uiteindelijk overeenstemming zou worden bereikt over het te voeren visserijbeleid, waarbij de belangen van de Nederlandse vissers niet in het gedrang dienden te komen.

In deze Mededeling wordt in zo kort mogelijk bestek een overzicht gegeven van recente ontwikkelingen op het gebied van de visserij-biologie, de visserij-economie en het visserijbeleid. In deze Mededeling is getracht een samenhangend beeld te schetsen van de moeilijkheden en mogelijkheden waarvoor de Nederlandse en West-europese zeevisserij zich geplaatst zien.

Tevens worden een aantal suggesties gedaan voor vereenvoudiging van het toekomstig visserijbeleid in de Europese Gemeenschap. Deze voorstellen zijn gebaseerd op nieuwe inzichten in de visserij-biologie en visserij-economie.

Den Haag, oktober 1978

Afdeling Visserij en Bosbouw

1. EEN BEDRIJFSTAK OP DE TOCHT

De visserij heeft in de afgelopen vijf jaar vaker op de voorpagina's gestaan dan in de voorgaande vijfentwintig jaar. Deze belangstelling doet vermoeden dat er in deze bedrijfstak een en ander aan de hand is en dat vermoeden is gerechtvaardigd. Een gebeuren dat zich eeuwenlang in betrekkelijke anonimiteit heeft afgespeeld is in plotseling toenemende mate geconfronteerd met overheidsingrijpen, zowel nationaal als internationaal. Dit heeft de gemoederen sterk in beroering gebracht en vaak zijn de emoties hoog opgelaaid, lokaal, nationaal en ook internationaal.

Het visserijbedrijf bestaat bij de gratie van een in beginsel onuitputbare natuurlijke rijkdom: de visvoorkomens in zee. Dit brengt echter ook met zich mee dat de visser zich geplaagd ziet tegenover schommelingen in de visvoorraden door natuurlijke oorzaken. Deze verbondenheid met de natuur, versterkt door de strijd tegen de elementen bij het varen en vissen, heeft van de visser een individualist gemaakt die zijn bedrijf placht uit te oefenen met een hoge mate van autonomie ("Schipper naast God"). Het individualisme en de eeuwenlang eigenlijk ongestoorde rust waarin de visser zijn bedrijf kon uitoefenen hebben in een periode waarin van bovenaf werd ingegrepen dan ook voldoende conflictstof opgeleverd.

De belangstelling die de nieuwsmedia voor de visserij hebben gekregen is daardoor uiteraard ook opgelaaid. Het is daarbij niet te voorkomen geweest dat een aantal zaken door een gebrek aan communicatie of door een gebrek aan kennis terzake een onvolledige of verkeerde indruk heeft achtergelaten. Ook dit heeft geleid tot emotionele reacties. In deze publikatie zal worden getracht de zaken op een rijtje te zetten en tevens dieper in te gaan op de achtergronden van recente ontwikkelingen.

Van pekelharing tot tong Picasso

De Nederlandse zeevisserij kan bogen op een zeer lange traditie. Reeds in de veertiende eeuw zette een ontwikkeling door waarbij de Nederlanders zich steeds verder de zee op waagden. Met name de zoute haringvisserij en de visserij op rondvis (kabeljauw, schelvis, e.d.) hebben zich in de daaropvolgende eeuwen sterk ontwikkeld. De eerste echte visserijplaats op het huidige Nederlandse grondgebied was waarschijnlijk Biervliet en het is dan ook niet toevallig dat de legendarische Willem Beukelszoon daarvandaan afkomstig was. Ook nu geldt nog dat krachtige ontwikkelingen slechts optreden daar waar de visserij floreert en niet op een laag pitje is teruggedraaid.

Naast de bijzondere inspanningen die het vissersberoep eiste - men denke alleen al aan de omvang van de scheepjes in die tijd - hebben ook andere aspecten het leven op zee danig beïnvloed. Tot op de huidige dag speelt het bedrijf zich af op een "gemene weide". Dat geeft aanleiding tot tegenstellingen, eerst lokaal en regionaal, later ook internationaal, als de vissers zich verder van huis en dus dichter bij andere kusten begaven. Een sprekend voorbeeld hiervan was in de zeventiende eeuw de strijd tussen de Republiek en Engeland. De door Engeland nagestreefde soevereiniteit over "de vier zeeën" werd toen met succes aangevochten door de Verenigde Nederlanden, hetgeen leidde tot het beginsel van de vrije zee 1). Hiermee was echter het sein gegeven voor een scherpe concurrentie in de gemeenschappelijke wateren buiten de territoriale drie mijlszone.

Deze concurrentiestrijd is gebleven tot op de huidige dag en is bovendien, met name door de steeds sterkere mechanisatie en de toegenomen visserijcapaciteit, steeds sterker geworden. Dit is de belangrijkste oorzaak voor de opwinding in de laatste jaren. Een oplossing, zoals de landbouw heeft gevonden in de verdeling van de gronden over individuele eigenaars, is voor de zeevisserij nog niet gevonden. Zoals in de volgende hoofdstukken zal worden uiteengezet is daardoor onenigheid ontstaan met betrekking tot enerzijds de totaal te vangen hoeveelheden vis en anderzijds het aandeel van de vissersvloten van de verschillende staten daarin. En na zoveel eeuwen blijkt het alweer Engeland te zijn dat tracht de visserij aan zich te trekken.

Als element in het consumptiepatroon hebben visprodukten vroeger een grotere betekenis gehad dan thans. Deze betekenis is met de overgang naar meer op "convenience-goods" gerichte eetgewoonten teruggedrukt (zie de terugval van het aantal ambulante vishandelaars). Naast een omvangrijke export blijkt ook een grotere afzet mogelijk te zijn voor bewerkte produkten (diepvries). Ook de (luxe-)consumptie in restaurants e.d. is aan het toenemen, vooral van de duurder vissoorten als tong en tarbot.

Drie takken van zeevisserij

De ontwikkeling van de Nederlandse visserij heeft geleid tot een huidige zeegaande vloot van circa 540 schepen. Samen met handel en verwerking en de toeleverende bedrijven is de zeevisserij verantwoordelijk voor een werkgelegenheid van 12 tot 15 000 man. Deze vloot is in drie afzonderlijke categorieën te onderscheiden: de grote zeevisserij, de kleine zeevisserij en de garnalenvisserij. Een korte karakteristiek van deze drie takken van visserij kan een indruk geven van de specifieke eigenschappen van elke tak 2).

Grote zeevisserij

Onder de grote zeevisserij wordt gerekend de trawlervloot met thans nog 42 schepen, georganiseerd in 12 rederijen. Deze trawlers vissen in de Noordzee en in de wateren grenzend aan Ierland en Schotland, voornamelijk op haring, ook op makreel en tenslotte op rondvis. De ruime actieradius van deze grote trawlers resulteert aldus in een sterke afhankelijkheid van verder gelegen visgronden. Bij een indeling van de visrechten op basis van een 200-mijlszone per land (met op het continentale plat van de Noordzee een verdeling zoals die geldt voor de winning van bodemschatten) blijkt dat het "Nederlandse" visgebied voor de grote zeevisserij slechts 10 tot 15% van de totale opbrengst zou kunnen leveren. De overige 85 tot 90% komt vooral uit Britse wateren.

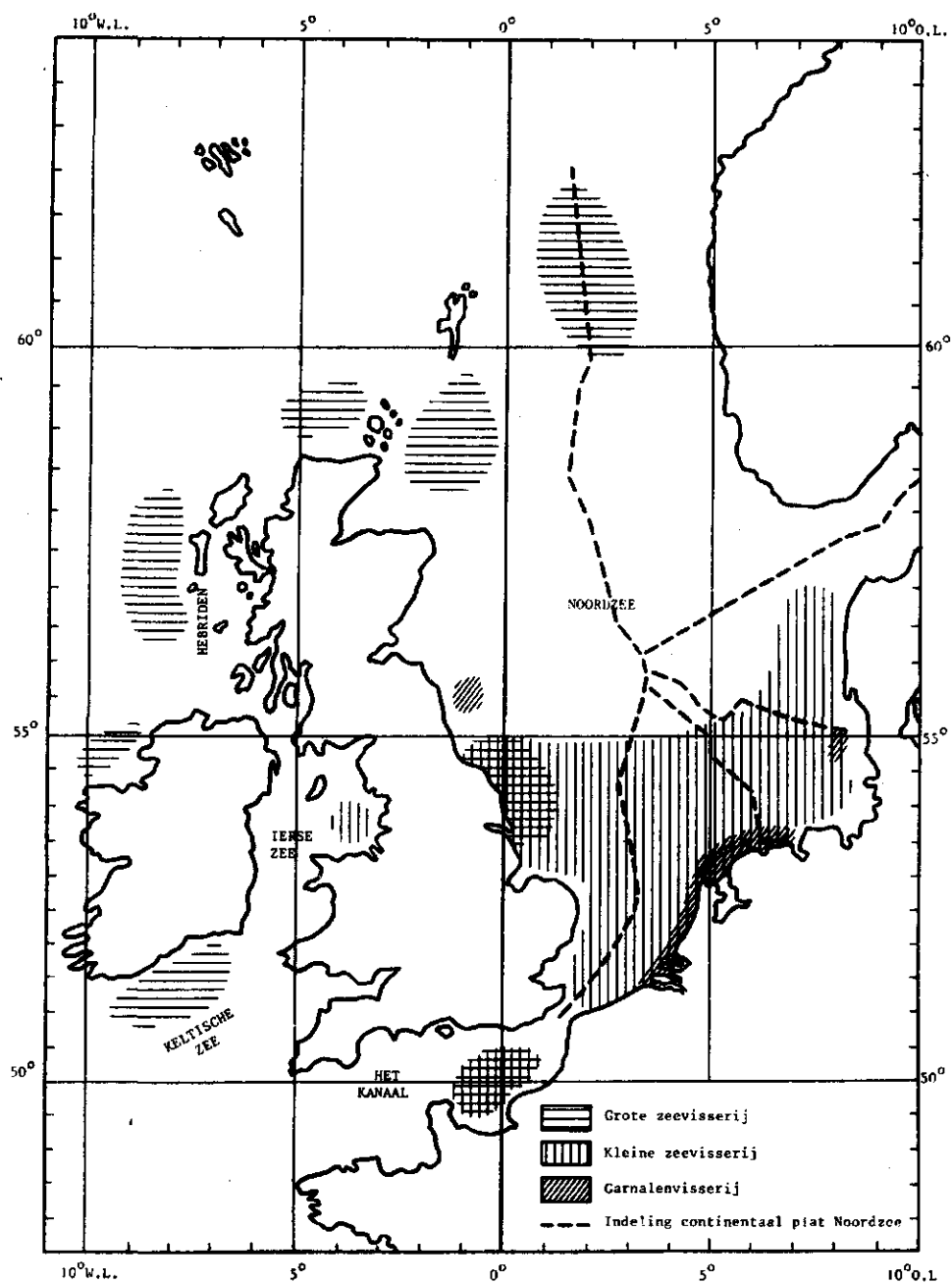
Mede met behulp van sanerings- en nieuwbouwsubsidies van de overheid is de vloot in snel tempo geëvolueerd naar weliswaar een kleiner aantal, doch belangrijk grotere en hoogst moderne, hektrawlers met een diepvriesinstallatie aan boord.

Kleine zeevisserij

De kleine zeevisserij omvat thans 344 schepen van het kottertype, praktisch allen in eigendom van schipper-eigenaars. In een aantal gevallen bezit een eigenaar twee - ook wel meer - schepen, doch regel is nog steeds: één schip, één eigenaar. Deze vloot bevist de zuidelijke Noordzee (bezuiden 55 graden NB) en de Duitse Bocht tot langs de Deense kust en incidenteel visgronden in de Ierse Zee en het Kanaal. Het merendeel is gespecialiseerd op platvis (tong, schol, tarbot), een klein aantal op rondvis, terwijl een aantal kotters een deel van het jaar op haring wordt ingezet. Hoewel bij een indeling van de nationale visgebieden als hierboven beschreven de Nederlandse kottervisserij minder afhankelijk is van "vreemde" gebieden dan de trawlers, moet toch nog 40% van de opbrengst buiten het Nederlandse gebied worden verdiend.

De vloot van de kleine zeevisserij heeft zich, als gevolg van gunstige bedrijfsuitkomsten, tot in 1974 sterk uitgebreid, aanvankelijk door een vergroting van het aantal schepen, later vooral door vervanging van kotters door aanzienlijk grotere eenheden. Daardoor kon de vloot worden gerekend tot de modernste ter wereld. Een samenstel van factoren - dalende vangsten, oliecrisis, minder gunstige prijsontwikkeling van vis - leidde tot grote verliezen. Deze hebben aanleiding gegeven tot een sanering van de vloot mede met hulp van de overheid, resulterend in een bijna 30% kleiner aantal schepen in 1977 vergeleken met 1973. De sanering is uiteraard ook ingegeven door vangstbeperkende maatregelen; deze zijn gestoeld op uitspraken van biologen over de visstanden welke door vele vissers worden bestreden. In een volgend hoofdstuk wordt hierop nader ingegaan.

VISGRONDEN VAN DE NEDERLANDSE ZEEVISSERIJ

Garnalenvisserij

De garnalenvisserij is met 154 kleine schepen de geringste tak van zeevisserij. Ook hier is de eigendom van het schip door de schipper regel. Zoals de naam zegt zijn garnalen het hoofdprodukt van deze visserij, die zich op de Nederlandse kust en het gebied tot in de Duitse Bocht afspeelt. Van de opbrengst van deze visserij is slechts 20 tot 30% afkomstig uit "niet-Nederlandse" wateren.

Het garnalenvissen is sterk onderhevig aan schommelende omstandigheden. De vangsten worden bepaald door een gemakkelijk en op korte termijn te beïnvloeden garnalenstand. Milieu-omstandigheden (vooral de temperatuur van het zeewater), natuurlijke predatoren en de mens als predator spelen een grote rol in de omvang van de garnalenstand. Een sterke bevissing en een geweldige wegvraat door grote scholen jonge kabeljauw kunnen, zoals recentelijk is gebleken, de vangsten tijdelijk decimeren. Bij de garnaal is steeds slechts sprake van een zeer tijdelijke, te intensieve bevissing 3).

Ook de opbrengstprijis, afhankelijk als deze is van de aanvoer door Nederlandse, doch nog meer door Westduitse vissers, schommelt in sterke mate. Zolang de grote schommelingen in resultaten, nog verergerd door sterke seizoenschommelingen binnen het jaar, niet geëgaliseerd kunnen worden - bijvoorbeeld door het aanleggen van buffer-diepvriesvoorraden - is nauwelijks een verdere ontwikkeling van de bedrijfstak te verwachten. De schepen zijn dan ook in het algemeen klein en relatief oud.

In de ban van de techniek

De laatste decennia hebben echter voor beide andere takken van visserij - grote en kleine zeevisserij - een opvallende technische ontwikkeling laten zien. De schepen zijn steeds groter geworden en zijn uitgerust met steeds sterkere motoren. Zo had een hektrawler, gebouwd in 1967 ongeveer 1200 pk, thans 2300 pk of meer. Bij de kotters zijn de overeenkomstige vermogens 750 en 1500 of meer pk, een verdubbeling in 10 jaar derhalve in beide gevallen. Dit betekende voor de schepen een grotere actieradius, meer weerstand tegen storm en dus meer zeedagen per schip en een grotere varende en vissende snelheid 4). De hieruit voortvloeiende betere visserij-opbrengsten konden de hogere investeringen per schip aanvankelijk ruimschoots bijhouden. Vooral ook doordat de gemiddelde bemanning slechts weinig hoger was. Op de grotere schepen werden de resultaten per man aanzienlijk beter, hetgeen tot belangrijke verbeteringen in de inkomenspositie leidde.

Voor de trawlers waren en zijn reizen langer dan een week gemeengoed. Dit is noodzakelijk om op de verder gelegen visgronden het schip voldoende "vol" te vangen. Voor de kotters is echter een zogenaamde overweekse reis nog steeds uitzondering. De traditie

van het weekeinde thuis te zijn heeft een ontwikkeling naar verder gelegen visgronden voor de kleine zeevisserij geremd.

Niet alleen de grootte van de schepen heeft een rol gespeeld in het bereiken van een verhoogde visserijproductie. Ook technische verbeteringen aan vistuig en installaties aan boord hebben de doelmatigheid van de schepen in hoge mate bevorderd.

Wat het vistuig betreft is daar in de eerste plaats in de kleine zeevisserij de invoering van de boomkor, een vistuig dat in een eenvoudige vorm in vroeger eeuwen reeds op de Zuiderzee werd gebruikt. Dit, vooral in combinatie met sterke voortstuwingsmotoren, uitermate efficiënte vistuig heeft door zijn intensieve contact met de zeebodem echter wantrouwen in Engeland en Frankrijk gewekt. De vrees voor een verstoring van flora en fauna op de zeebodem blijkt door wetenschappelijk onderzoek tot op heden niet te worden gestaafd 5).

Voor de opslag van de vis op de kotters zijn voorts steeds betere koelruimen en ijsmachines in gebruik genomen die ervoor zorgen dat de aanvoer van verse vis in Nederland kwalitatief kan wedijveren met welk land ook.

Voor de grote zeevisserij is in de periode van 1955 tot 1965 de vleet (haringdrijfnet) vervangen door de haringtrawl. Het heeft geen betoog dat deze overgang op een actief gesleept vistuig de visserijcapaciteit vergrootte, met het nadeel dat de selectiviteit geringer was en dus meer ondermaatse vis werd meegevangen. Deze ontwikkeling werd gestimuleerd door de Nederlandse overheid nadat aanbevelingen zijn gedaan door de toenmalige Commissie Ontwikkeling Zeevisserij, naar de voorzitter de "Commissie-Tinbergen" genoemd 6). In de jaren zeventig is deze trawlvisserij verder ontwikkeld door de introductie van de pelagische trawl. In tegenstelling tot de grondtrawl kan hiermee op willekeurige diepte worden gevist, waarbij de diepte van het vissen ook tijdens de trek kan worden gewijzigd.

De ontwikkeling van het diepvriezen aan boord heeft de grote zeevisserij ook een flinke duw in de rug gegeven. Met name de maatschappij heeft hiermee aanzienlijk aan waarde gewonnen.

Voor de beide takken van zeevisserij betekende tenslotte de ontwikkeling van elektronische apparatuur voor visopsporing en plaatsbepaling een grote vooruitgang. Echolood en sonar gaven voor vis in scholen (haring, makreel, rondvis) de schipper de gelegenheid nauwkeurig de plaats van de school vast te stellen. En voor de visserij op bodemvis (platvis) was een nauwkeurige plaatsbepalingsapparatuur (Radar, Decca) uiterst nuttig om het goede stekkie steeds te kunnen afvissen. Deze ontwikkelingen kunnen uiteraard een gevaar betekenen voor de visstand 7). De opsporing van met name scholen vis (haring en makreel zijn goede voorbeelden) kan zo nauwkeurig gebeuren dat de visstand kwetsbaar gaat worden voor een intensieve visserij. Zich op de zeebodem verspreidende vis (platvis) loopt dit risico minder.

Al deze ontwikkelingen hebben geleid tot aanzienlijke investeringen in de vloot en aan de wal. Het bedrijf is zo kapitaalintensief geworden dat de investering in het schip de belangrijkste indicatie is geworden voor de vangstcapaciteit. Natuurlijk is al dat kapitaal niet uit visserskringen zelf gekomen. De goede vooruitzichten hebben vele banken ertoe verleid kredieten voor nieuwbouw te verstrekken, ook banken die voordien weinig met de visserij van doen hadden. Het is opvallend geweest dat juist deze banken in de ongunstige jaren na 1973 het eerst min of meer in paniek zijn geraakt. Voor deze paniek was weinig reden omdat de visserij in het algemeen beschikt over een grote veerkracht en weerstand 8). De reeds langer in de visserij werkzame banken hebben dat met een bedachtzame en afwachtende houding goed begrepen.

Bedrijfsresultaten

Tot in 1973 zijn de bedrijfsresultaten van de zeevisserij, weliswaar met schommelingen, geleidelijk verbeterd. Vooral in de kleine zeevisserij (in 1971 t/m 1973 een jaarlijks nettoresultaat van gemiddeld +16 miljoen) waren de uitkomsten in de eerste jaren zeventig zonder meer goed te noemen, zowel voor de opvarenden als voor de bedrijven zelf. In de grote zeevisserij en de garnalenvisserij bleek het nettoresultaat veelal om de nullijn te schommelen, hoewel de inkomenspositie van de opvarenden in beide takken een opgaande lijn vertoonde.

De eerder genoemde problemen - oliecrisis, lagere vangsten, lagere visprijzen - veroorzaakten voor de kleine en grote zeevisserij een plotselinge breuk in de bedrijfsresultaten; 1974 en 1975 waren ronduit slecht te noemen, waarna in 1976 en 1977 de zaken geleidelijk naar de nullijn zijn geëvolueerd. Deze verbetering werd enerzijds bereikt door een aanpassing van het bedrijf aan veranderde omstandigheden. De schippers en reders hebben de bakens, zelfs nadat binnen een korte spanne tijds ook nog vangstbeperkende maatregelen werden afgekondigd, zo goed mogelijk verzet. Anderzijds hebben vlootsaneringen, begeleid door overheidssubsidies een heilzame aanpassing van de vlootcapaciteit aan de geringere vangstmogelijkheden bewerkstelligd.

Niettemin zijn de resultaten per saldo nog steeds negatief en zullen overheid en bedrijfsleven goed op hun tellen moeten passen om binnen het Europese visserijgebeuren de Nederlandse visserij niet wederom te laten afglijden in een financiële afgrond. Enerzijds moet getracht worden in EG-verband maximale mogelijkheden open te houden voor de Nederlandse visserij. Aan de andere kant dienen de vissers zich zo goed mogelijk op de beschikbare visserijen in te stellen, bijvoorbeeld door zo efficiënt mogelijk te vissen (kostenbesparingen!), aandacht te besteden aan de afzet van hun produkt en zich te onthouden van thans onverantwoorde investeringen.

Bedrijfsresultaten van de grote zeevisserij

	1971	1974	1977
Aantal schepen	77	66	42
pk (gemiddeld)	970	1230	1570
Totale bemanning	830	780	580
Vangst (1000 ton)	68	73	68
Miljoen gld:			
Bruto-opbrengst	70	96	100
Nettoresultaat	-2	-10	-1

Bedrijfsresultaten van de kleine zeevisserij

	1971	1974	1977
Aantal schepen	456	465	344
pk (gemiddeld)	460	680	870
Totale bemanning	2200	2360	1730
Vangst (1000 ton)	116	113	109
Miljoen gld:			
Bruto-opbrengst	190	268	306
Nettoresultaat	+13	-29	-1

Bedrijfsresultaten van de garnalenvisserij

	1971	1974	1977
Aantal schepen	155	150	154
pk (gemiddeld)	159	164	176
Totale bemanning	380	390	380
Vangst (1000 ton)	5	7	4
Miljoen gld:			
Bruto-opbrengst	14	20	21
Nettoresultaat	0	-1	+1

De Nederlandse visserij in groter verband

Binnen de Europese Gemeenschap is Nederland slechts een kleine visserijnatie, doch na Denemarken de grootste exporteur van visserijprodukten. De visserij heeft zich van oudsher gericht op hoogwaardige consumptievis, in tegenstelling tot met name Denemarken (en in toenemende mate ook Groot-Brittannië) waar zeer grote vangsten verdwijnen in de industrie voor vismeel en -olie 9). Hieraan gekoppeld heeft in ons land in toenemende mate veredeling plaats: zouten, roken, fileren, diepvriezen, marineren, conserveren enz. Mede hierdoor zijn naast de ongeveer 3000 eigenlijke vissers op de vloot van de zeevisserij nog naar schatting 9 tot 12000 arbeidsplaatsen bezet in de verwerking, de handel en ook nog de toeleverende bedrijven.

Met name voor de vissers zelf geldt dat door een concentratie in plaatselijke gemeenschappen (bijvoorbeeld Urk, Wieringen, Goeree) de kwetsbaarheid van deze gemeenschappen groot is. Dit feit wordt ook onderkend door functionarissen binnen de EG-organisatie; men zoekt daar wegen om op sociale gronden kuststroken te reserveren voor specifieke visserijgemeenschappen langs de kust. Hierbij wordt echter over het hoofd gezien dat tegenwoordig, door de technische vooruitgang, veel visserijgemeenschappen weliswaar in hoge mate van de visserij afhankelijk zijn, doch deze visserij niet (meer) op de aangrenzende kuststrook, doch verder op zee uitoefenen. Zelfs de Nederlandse garnalenvissers, geconcentreerd in een aantal thuishavens, bevissen een lange kuststrook van midden-België tot Denemarken en voorts ook zeegebieden onder de Engelse wal.

Door de grote kapitaalintensiteit en bovendien de saneringen van de laatste jaren heeft zich een schaalverkleining voorgedaan. Het aantal schepen is teruggelopen en ook de werkgelegenheid in de zeevisserij heeft een daling ondergaan. Aan deze schaalverkleining zal een halt toegeroepen moeten worden, omdat anders de bedrijfstak te klein wordt en nauwelijks meer op zichzelf kan bestaan. Als de zeevisserij op die wijze in de marginaliteit verzeilt is te verwachten dat de bronnen voor verdere uitbouw en ontwikkeling opdrogen en dan zal het bedrijf steeds verder terugzakken en met name tegenover de andere EG-vissers de concurrentie niet meer aan kunnen.

Conclusies

Aan het einde van dit hoofdstuk kan worden vastgesteld dat de zeevisserij een bijzondere plaats inneemt, zowel binnen de EG als nationaal. Het is nog een bloeiende bedrijfstak met een lange historie die thans gedrukt wordt in een nationaal en vooral internationaal kader dat zich praktisch van de ene dag op de andere heeft aangediend en dat de visserij bijna dagelijks voor nieuwe

verrassingen plaatst. Uit het vervolg zal blijken dat een aantal elementen van dit kader - resultaten van biologisch onderzoek en de interpretatie daarvan benevens internationale ontwikkelingen - de visserij voor grote moeilijkheden plaatst.

Ook binnen Nederland heeft de zeevisserij een aparte positie. Hoewel in de laatste eeuwen zich steeds meer afspelend vanuit tamelijk afgelegen gemeenschappen, zijn volksaard en taalgebruik toch tot zekere hoogte door de visserij bepaald. Door zijn dadendrang, inventiviteit en vasthoudendheid behoort de visser tot een waardevol element van de Nederlandse gemeenschap.

Al deze factoren maken het meer dan waard dat het beleid zich zo sterk mogelijk maakt voor deze bedrijfstak die thans op de tocht staat.

2. IS DE NOORDZEE WERKELIJK LEEGGEVIST?

Eén van de belangrijkste oorzaken van de moeilijkheden waaraan het visserijbedrijf - in Nederland en in West-Europa - het hoofd moet bieden is de vermindering van de omvang van de visbestanden in de Noordzee en aangrenzende wateren. Oud-minister Lardinois heeft in zijn functie bij de Europese Commissie bij herhaling gezegd, dat de perfectionering van de visserijtechniek en de vergroting van de visserij-inspanning de visstapels geen reële kansen tot overleving bieden. Om in de terminologie van prof. Tinbergen te spreken: de mens is bezig kostbare natuurlijke hulpbronnen te vernietigen, die bij een goed rentmeesterschap in beginsel onuitputbaar zijn. De verdieping en verbreding van de wetenschap van de visserij-biologie maakt het de moeite waard bij deze gedachtengangen enkele kritische kanttekeningen te plaatsen.

Van ei tot paairijpe vis

Voor de meeste vissoorten uit de Noordzee, die voor consumptie worden aangewend, kan deze cyclus op tenminste $2\frac{1}{2}$ tot 3 jaar worden gesteld. Juist in deze periode zijn de overlevingskansen gering. In dit gedeelte van de levenscyclus wordt achtereenvolgens het ei, de larf en het jonge visje voortdurend bedreigd door natuurlijke vijanden (predatie van andere zeebewoners of zelfs eigen soortgenoten), door ongunstige milieufactoren die de groei verhinderen (een te gering voedselaanbod, zeestromingen, e.d.) of door de mens (visserij-sterfte).

De kans om tot een paairijpe vis uit te groeien, die op zijn beurt aan het voortplantingsproces deelneemt, is derhalve bepaald klein. Met de grote sterftekansen heeft de natuur rekening gehouden. Bij het kuitschieten worden astronomische aantallen eieren afgezet, waarvan de volgende cijfers, die afhankelijk zijn van de leeftijd van het wijfje, een indruk geven.¹⁰⁾:

haring	15.000	-	40.000
schol	50.000	-	500.000
tong	70.000	-	320.000
kabeljauw	500.000	-	5 miljoen

Deze overvloedigheid van de natuur is in feite een ingebouwde buffer tegen de ongunst der tijden. In de strenge winter van 1963 is zeer veel volwassen tong in de koude, ondiepe kustwateren dood gegaan. Velen vreesden toen, dat het voorlopig met de tongenvisserij gedaan zou zijn. De weinige overgebleven tongen leverden echter een ongekend sterke jaarklasse nakomelingen op - vermoedelijk door de eliminatie van natuurlijke predatoren - die in 1966

goed in de vangst kwam. Op deze jaarklasse hebben de Nederlandse tongenvissers jarenlang kunnen teren, 11).

De mobiliteit van de vis

Een ander zeer in het oog lopend aspect bij de groei van vis-sen, zowel in het juveniele als in het volwassen stadium, is de natuurlijke drang tot trekken. De paaigronden kunnen daardoor vele honderden kilometers verwijderd zijn van de gebieden, waar de vis zijn jeugd doorbrengt. Deze reislust spruit voort uit harde noodzaak: de vis zoekt die gebieden op waar het voedsel overvloedig aanwezig is en ook andere noodzakelijke voorwaarden tot voortbestaan relatief gunstig zijn. Het meest sprekende voorbeeld is in dit opzicht vermoedelijk de haring. In het larvale stadium begint de haring reeds aan de lange reis van de paaigronden in de Noordzee - veelal onder de Britse kust - naar de Duitse Bocht en het Deense kustgebied. Ongeveer 2/3 deel van zijn jeugd brengt de haring dan ook door in het oostelijk deel van de Noordzee. Pas tegen de tijd van het volwassen worden zoeken de haringscholen hun weg naar de traditionale paaigronden 12). Overigens is de haring ook als volwassen vis zeer reislustig en legt formidabele afstanden af.

Tong en schol gedragen zich in dit opzicht enigszins rustiger. Tegen de paaitijd trekken zij vanuit alle delen van de Noordzee massaal op naar paaiplaatsen nabij de ondiepere, relatief warme en voedselrijke kustwateren, die als kraamkamer dienst doen. In het volgende stadium dienen nog verder tegen de kust liggende wateren als kinderkamer. Met name het Waddengebied vervult in dit opzicht een uiterst belangrijke functie. Naar taxatie is ongeveer 50% van de volwassen schol in de Noordzee uit dit gebied afkomstig 13). Pas op oudere leeftijd verspreiden tong en schol zich weer over de Noordzee. Als paairijpe vis zullen zij echter elk jaar aan hun natuurlijk instinct gehoor geven om hun nakomeling-schap in een zo kansrijk mogelijke omgeving te laten opgroeien.

De trekgewoonten van juveniele en volwassen vis zijn om tenminste drie redenen de moeite waard om vermeld te worden. Allereerst loopt de vis bij deze trek grote kansen om door natuurlijke of visserijsterfte te worden getroffen. Voorts zal een efficient visserijbedrijf rekening houden met deze mobiliteit door regelmatig van visgrond te veranderen of anders in de loop van het jaar verschillende malen over te gaan op andere visserijen. Tenslotte moeten gezien de grote mobiliteit van de vis de Britse claims op exclusieve visrechten binnen hun 50-mijlszone en een genoegzaam aandeel binnen hun 200-mijlszone op zijn minst twijfelachtig genoemd worden. Hierop wordt later nog terruggekomen.

De visserij-biologie

Alles wat zich onder de zeespiegel afspeelt en direct of indirect met het leven van de vissen te maken heeft, wordt tot het terrein van de visserijbiologie gerekend. Het zal duidelijk zijn, dat dit een zeer complexe wetenschap is, alleen al uit hoofde van het feit dat met veel moeite waarnemingen in het marine milieu kunnen worden gedaan. De waarnemingen van de visserijbiologen zijn wel eens vergeleken met het nemen van een pipet vloeistof uit een zwembad van behoorlijke omvang. Uit de analyse van deze monsters die door toevallige omstandigheden sterk kunnen verschillen moeten conclusies worden getrokken met een redelijk realiteitsgehalte.

De moeilijkheidsgraad laat zich misschien het best illustreren door het onderzoek naar de eigenschappen van de Hollandse garnaal, een zeebewoner die weliswaar niet groot is, maar het voordeel heeft zich nooit ver van de kust op te houden. Voor 1960 waren er incidenteel onderzoeken verricht naar de levensgewoonten van de garnaal. Na 1960 heeft het toch ongeveer 15 jaar gekost om alle eigenaardigheden van de garnaal van de wieg tot het graf in een sluitende theorie onder te brengen, inclusief de wijziging van geslacht van een deel van de mannetjes tijdens de ongeveer tweejarige levenscyclus 14).

Reeds vroeg hebben visserijbiologen ingezien, dat het mobiele object van hun wetenschap zich alleen in internationaal verband zou laten bestuderen. Reeds in 1902 werd daarom de International Council for the Exploration of the Sea (ICES) opgericht met als zetel Kopenhagen. Nog steeds wordt een belangrijk deel van het onderzoek naar de verschillende visbestanden internationaal gecoördineerd door de ICES. Ook de biologische adviezen over de toelaatbare jaarlijkse vangsten worden gedaan door de daartoe ingestelde internationale werkgroepen van de ICES voor bijvoorbeeld haring, platvis, etc. Deze adviezen werden in de jaren 1974-1976 door onderling, internationaal touwtrekken steeds opgehoogd; met andere woorden: de uiteindelijke vastgestelde toelaatbare vangsten waren aanzienlijk hoger dan die welke door de biologen waren geadviseerd. In 1977 toen Brussel directe zeggenschap kreeg over de toelaatbare vangsten in het EEG-deel van de Noordzee werden de adviezen van de biologen tot veler verrassing vrijwel zonder meer overgenomen. Velen veronderstellen, dat ook de visserijbiologen als gevolg van deze gang van zaken wat overrompeld werden door de veiligheidsmarges die in hun adviezen zouden zijn ingebouwd 15).

Het is de grote verdienste van de visserijbiologie, dat zij reeds lang, vóór bijvoorbeeld de Club van Rome, het gevaar van afnemende visstapels had onderkend. In de jaren na de Tweede Wereldoorlog met een sterke uitbreiding van de visserijvloeden, uitgerust met een zeer geavanceerde apparatuur, werden de beoefenaren van deze wetenschap als het ware gebiologeerd door het dreigende gevaar van een te intensieve jacht op de vis. Onophoudelijk

waarschuwden zij voor het gevaar van overbevissing, waarbij een Nederlands bioloog eens opmerkte dat zij bij gebrek aan verdedigers van de visstand gelijktijdig als advocaat en rechter moesten optreden. Deze profetische boodschappen werden hen echter door weinigen in dank afgenomen. In het bijzonder de individuele vissers en de visserij-organisaties waren en zijn van mening, dat de visserijbiologen te pessimistisch zijn, waarbij ook nogal eens de vinger werd gelegd op onzekerheidsmarges in de uitkomsten 16).

De verdiensten van de visserijbiologie zijn naar onze mening onmiskenbaar. Dit neemt niet weg, dat - ofschoon de visserij-economie een jonge tak van wetenschap is - er vanuit economisch gezichtspunt enkele kritische kanttekeningen bij de uitgangspunten van de visserijbiologie dienen te worden geplaatst. Om elk misverstand te voorkomen willen wij hier direct aan toevoegen, dat in Nederland de samenwerking tussen visserijbiologen en -economen goed is en verder dient te worden uitgebouwd.

Overbevissing, een moeilijk begrip

De visserijbiologen hebben het begrip overbevissing in hun bevissingsmodellen nauwkeurig gedefinieerd. Uitgangspunt hierbij is het bereiken van duurzame maximale vangsten voor een vissoort in een zeegebied, waarbij de vangsten met de kleinst mogelijke inzet van visserij-inspanning moeten worden verkregen. Optimale bevissing van een vissoort heeft plaats indien de vangsten in de tijd gezien maximaal zijn en de omvang van de visserij-inspanning minimaal. Het bevissingsmodel is een makro-model, waarbij een biologisch begrip (maximale vangsten) wordt gekoppeld aan een economisch begrip (inzet van produktiemiddelen). Bij een geringere inzet spreekt men van onderbevissing, bij een grotere inzet dan strikt noodzakelijk, van overbevissing.

Tegen een dergelijke definiëring op zichzelf bestaat geen enkel bezwaar, mits men de clausulering van de gekozen definitie niet uit het oog verliest en in het dagelijks spraakgebruik geen verwarring gaat optreden. Dit laatste gebeurt vrijwel dagelijks, waarbij overbevissing associaties oproept met begrippen als overproduktie en overinvestering. Bovendien is het verkrijgen van duurzaam maximale vangsten vaak tot uitsluitend doel verheven, stellig door de Britse biologen. Men verliest hierbij uit het oog dat de visserijbiologie geen doeleinden in zichzelf kent, behoudens mogelijk het voorkomen van uitroeiing van soorten. De wetenschap draagt waardevolle feiten en overwegingen aan en levert bovendien een fikse bijdrage in de gedachtenvorming over het te voeren beleid. Ook feiten en overwegingen van sociale en economische aard dienen bij de formulering van het visserijbeleid echter in overweging te worden genomen. Dat dit meer is dan een woordenspel zullen wij illustreren met de haring.

In 1975, toen de besprekingen over de vangstbeperkingen eindelijk serieus werden, stelden de visserijbiologen zich tot doel uiteindelijk in de Noordzee weer een volwassen haringstapel van 2,1 miljoen ton op te bouwen 17). Deze zou dan zonder gevaar een jaarlijkse vangst van tenminste 700.000 ton op kunnen leveren. Een dergelijke hoeveelheid is in Europa voor consumptiedoeleinden tegen een winstgevende prijs niet verkoopbaar en zou voor een belangrijk deel in de vismeelindustrie verdwijnen. In 1977 publiceerde de werkgroep "haring" van de ICES nieuwe adviezen, te weten een algeheel vangstverbod voor de Noordzee tot de paaipopulatie een omvang van 800.000 ton zou hebben bereikt. Dit werd de minimale omvang van de volwassen haringstapel geacht, die zichzelf in stand zou kunnen houden 18). Daarbij zou ook een redelijke visserij-inspanning mogelijk zijn. Met een geschatte omvang van 300.000 ton in 1978 duurt het volgens Nederlandse biologen tot 1981 of 1982, volgens Britse biologen echter 10 jaar tot deze minimumomvang is bereikt. Dat de op haring gespecialiseerde Nederlandse rederijen het varende gedeelte van hun bedrijf niet zo lang boven water kunnen houden is van wezenlijk belang. Andere beheersstrategieën zijn volgens een LEI-studie ook mogelijk, waardoor òn aan de haring òn aan de haringsbedrijven kansen tot overleven worden geboden 19). Herformulering van de uitgangspunten voor een nieuw biologisch advies is dan ook uitermate wenselijk. Dit betekent, dat buiten een zo goed mogelijk te definiëren biologische gevarenzone uit economische overwegingen, uitdrukkelijk genoeg zal moeten worden genomen met een langzamer herstel van de haringpopulatie in de Noordzee en mogelijk ook met een uiteindelijke paaipopulatie van geringere omvang, bijvoorbeeld 500.000 ton.

Het is goed zich te realiseren dat, in de strikt biologische betekenis van het woord, overbevissing nog niet op een rampzalige situatie duidt. Bij de inzet van meer schepen kunnen de vangsten zelfs tijdelijk toenemen, echter niet duurzaam. Geleidelijk neemt het regeneratievermogen van een visstapel af of blijft in het gunstigste geval over een flink traject gelijk. Er zijn in het bijzonder twee verschijnselen die duiden op een situatie van ernstige overbevissing, waardoor ook het voortbestaan van de bedrijfstak onzeker wordt. Allereerst is dit het geval als de paaipopulatie in hoofdzaak uit enkele jongere jaarklassen gaat bestaan. Door deze leeftijdsopbouw wordt het voortbestaan van het visbestand in hoofdzaak afhankelijk van het jaarlijks wisselend broedsucces. De Noordzee-haring is hiervan een voorbeeld. Een nog ernstiger gevaar is de verkleining van het visbestand tot zodanige omvang dat de jaarlijkse aanwas hiermede gaat samenhangen. Gezien de overvloedigheid van de natuur wordt niet snel van een dergelijke stock-recruitment relatie uitgegaan. Is een visstapel gedecimeerd, dan ontstaat hetzelfde gevaar als bij een in hoofdzaak uit het paarijpe jaarklassen bestaande populatie. Men meent of heeft gemeend dat het tongbestand in de Noordzee hiervan een voorbeeld is of zou zijn geweest.

Het traject tussen het optreden van overbevissing in biologische zin en ernstige overbevissing is dan ook zeer groot. Met name bij vissoorten met een grote draagkracht duurt het lang voordat de gevolgen van een te grote visserij-inspanning merkbaar worden. O.i. is de schol in de Noordzee hiervan een goed voorbeeld; ondanks de intensieve bevissing wordt de schol thans optimaal bevist en is de volwassen stand tenminste enkele malen groter dan voor de Tweede Wereldoorlog 20).

In het dagelijks spraakgebruik geeft het biologische begrip "overbevissing" dan ook aanleiding tot vele misverstanden en onjuiste koppen in de dagbladers. Voor huis-, tuin- en keukengebruik zou men uitsluitend over bijvoorbeeld intensieve of te intensieve bevissing moeten spreken. Alleen voor de twee gevallen hiervoor genoemd - te kleine visstapel en in hoofdzaak jonge leeftijdsopbouw - zou men het geladen woord overbevissing moeten reserveren.

Enkele jaren geleden hebben de visserijbiologen dan ook een poging ondernomen om het begrip overbevissing meer te relativiseren. Tussen optimale bevissing en uitputting werden stadia onderkend van volledige bevissing, groei-overbevissing en aanwas-overbevissing. Deze voor intern gebruik bedoelde indeling van een aantal commerciële vissoorten - opgesteld door de ICES - is omstreeks 1976 door een aantal overheden gebruikt om de ernst van de situatie te illustreren, onder andere in Nederland en België en door de Europese Commissie in Brussel 21). Achteraf is gebleken dat de mate van te intensieve bevissing sterk is overschat.

Het is nauwelijks een toevalligheid dat midden 1978 de Engelse autoriteiten nog eens met dezelfde tabel met aperte onjuistheden komen opdrijven als bewijs voor de malafide praktijken in de internationale visserij en als bewijs voor de gerechtvaardigheid van hun streven om de bescherming van de uitgedunde en uitgeputte visstapels in eigen hand te nemen. Het lijkt ons evenmin een toevalligheid, dat in de Britse visserijpers van de meer genuanceerde begripsvorming onder de visserijbiologen sinds 1975 geen of nauwelijks melding is gemaakt. De Nederlandse visserijbiologen van het Rijksinstituut voor Visserij-onderzoek (RIVO) slaan in dit opzicht een goed figuur.

Oog om oog

De Noordzee is - om met de bekende bioloog Korringa te spreken - een zeegebied rijk aan vis in vergelijking waarmee de grote oceanen als woestijnen zijn te beschouwen. Op de eigenlijke oorzaken van deze visrijkdom zullen wij niet ingaan; o.i. kan worden volstaan met vermelding van het feit dat de verschillende voedselketens zijn gebaseerd op de rijkelijk beschikbare hoeveelheid plankton van plantaardige en dierlijke aard. De visrijke Noordzee vormt geen vreedzame, wel een vraatzuchtige gemeenschap. Er is

voortdurend predatie van de ene soort op de andere. Vrij bekende voorbeelden zijn: het verdwijnen van garnalen in de maag van jonge kabeljauw en de op haringeieren (en larven?) verzotte schelvis. De grootste slokop was vroeger echter de haring, die zich verplaatsend over grote afstanden en in scholen van honderdduizenden tot miljoenen stuks een veelvraat van nauwelijks te overschatten betekenis was. Sterk simplificerend kan het misschien zo worden gesteld: met een volwassen populatie van omstreeks 2 miljoen ton haring in de Noordzee leefden alle andere vissoorten bij de gratie van de haring!

KORRINGA 22) heeft in 1975 in Nederland vermoedelijk het eerst gepubliceerd naar aanleiding van een symposium in Denemarken, waarbij deze interrelaties tussen de vissoorten ter sprake kwamen. Het is kenmerkend voor het niveau van de bioloog Korringa, dat hij deze invalshoek op de vissen-gemeenschap onmiddellijk als van belang onderkende.

POSTHUMA 23), zijn opvolgers als directeur van het RIVO, heeft begin 1978 aangetoond dat in 1976 in de Noordzee ongeveer 2,5 miljoen ton vis werd gevangen tegenover 1,7 miljoen ton in de periode 1956-1960 en 3,0 miljoen ton in de periode 1965-1969. De Noordzee is dus niet minder visrijk geworden; wel hebben zich verschuivingen voorgedaan in het aandeel in de totale vangst tussen de verschillende vissoorten. Vissoorten voor de industrievisserij - zandspiering, sprot, kevers e.d. - lijken de plaats te hebben overgenomen van de haring- en makreelstapels.

DAAN 24) heeft nadien nog een gedetailleerder analyse gegeven van de situatie in de Noordzee. Ook zijn beschouwing leidt welhaast tot de conclusie, dat vele andere vissoorten hebben geprofiteerd van het decimeren van de haring- en makreelstapels in de Noordzee. Met enige overdrijving kan men zeggen, dat de haring thans van jager tot opgejaagde is gedegradeerd, hetgeen mede het betrekkelijk langzaam herstel van de haringstand in de laatste twee jaar zou kunnen verklaren.

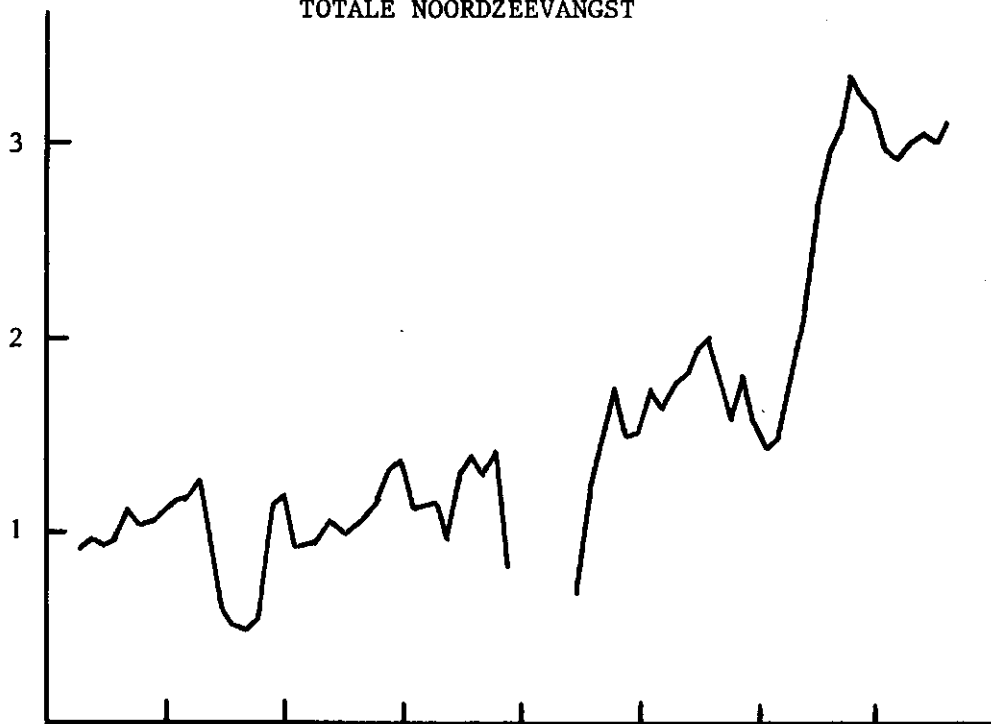
Overigens hebben in het bijzonder de Nederlandse biologen getracht te komen tot een meer genuanceerde begripsvorming. Naast het begrip maximaal duurzame vangsten (MSY) werd het begrip geconditioneerde duurzame vangsten (CSY) geïntroduceerd, hetgeen betekent dat men met lagere vangstniveaus genoegen neemt. De belangrijkste nuancering is echter de hierboven grof beschreven onderlinge vervangbaarheid van vissoorten.

Het multi-species model

In het eerder aangehaalde artikel van DAAN publiceert hij de vangsten in de Noordzee van drie groepen vissoorten in de periode 1900-1975, namelijk pelagische vis (haring, makreel), demersale

Mln.ton

TOTALE NOORDZEEVANGST

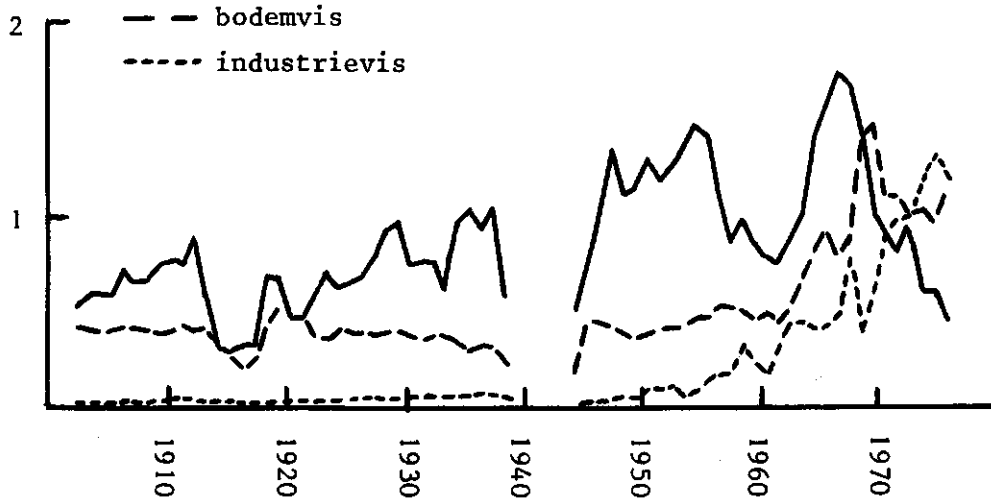

Mln.ton

— pelagische consumptievis

- - - bodemvis

... industrievis

Ontleend aan: N. Daan: "Verschuivingen in de Noordzee-vispopulaties en konsekwenties voor het beheer".
Visserij 1978, no. 1.

vis (platvis en rondvis als kabeljauw, schelvis e.d.) en industrievis (zandspiering, sprat, kevers e.d.). Door de grote voedselrijkdom van de Noordzee en andere gunstige levensomstandigheden voor de vis ontstaat er dynamisch evenwicht in het ecosysteem. Vrijkomend voedsel door het decimeren van visstapels wordt door andere vissoorten gebruikt. De grafiek spreekt verder voor zichzelf.

Deze nieuwe optiek op het ecosysteem in de Noordzee staat bekend als het multi-species model, dat tot heden nog alleen in kwalitatieve zin is uitgewerkt. Het ontraadselen van de onderlinge kwantitatieve relaties tussen de vissoorten zal nog geruime tijd in beslag nemen. Voor de visserij betekent het multi-species patroon echter, dat in het bestaande ecosysteem aanzienlijke buffers zijn ingebouwd. Ondanks intensieve bevissing is de scholstand toegenomen, terwijl de tongstand, ondanks de sterk opgeschroefde jacht op deze soort, de laatste jaren weer in omvang toeneemt. Ook de meeste rondvissoorten, waaronder de kabeljauw, vertonen een redelijke tot goede stand. Tenslotte zijn de onkruidvissen, die na ongeveer 1½ jaar hun levenscyclus hebben voltooid, explosief toegenomen. Eén van de vragen die Daan stelt is of de processen ook omkeerbaar en beheersbaar zijn; is het bijvoorbeeld mogelijk om de haringstapels weer te doen toenemen ten koste van de minder waardevolle onkruidvis.

Ten overvloede wordt opgemerkt dat ook binnen een dynamisch ecosysteem de visserij niet ongelimiteerd kan worden uitgebreid. Regulering van de visserij-inspanning zal dus noodzakelijk blijven. De ondernemers in de visserij, die hardnekkig blijven geloven in een volledig vrije visserij, hebben ongelijk; aan de mogelijkheden van de visserij zijn grenzen gesteld.

Economisch gezien betekenen de ingebouwde buffers, die volgens het multi-species model aanwezig zijn, wel een grotere stabiliteit en bestaanszekerheid voor de bedrijfstak als geheel. Voorwaarde is dan wel dat men zich niet eenzijdig op één tak van visserij baseert. Het multi-species model betekent ook dat binnen bepaalde veilige grenzen - dat wil zeggen bepaalde minima aan visbestanden om niet te geraken in een stock-recruitment relatie - grotere risico's kunnen worden aanvaard. Het is te wensen dat de betekenis van het multi-species model voor de Noordzee zo spoedig mogelijk op nationaal en vooral op internationaal niveau in discussie komt.

Binnen de Nederlandse verhoudingen zou een eventueel soepele interpretatie van de biologische mogelijkheid ook kunnen leiden tot een versoepeling in de doorgaans niet al te beste verhouding tussen visserij-ondernemers en -biologen. Zonder hier verder op in te gaan moet wel geconstateerd worden, dat o.i. van visserijzijde nooit één enkele originele bijdrage is geleverd tot de multi-species gedachte, dit ondanks het feit dat juist de vissers zich laten voorstaan op hun grote kennis van het gebeuren in de praktijk.

Benaauwende Britse opvattingen

Nederlandse biologen hebben een essentiële bijdrage geleverd aan de ontwikkeling en het toegankelijk maken van nieuwe gedachten op hun vakgebied, ook al moesten tot voor kort aangehangen opvattingen worden prijsgegeven. Na het doornemen van een reeks publikaties uit het Verenigd Koninkrijk kan van de Engelse visserijbiologen niet hetzelfde worden gezegd. Slechts in één publikatie hebben wij een spoor kunnen ontdekken van zich vernieuwende opvattingen in de visserijbiologie; dit betrof dan nog een geschrift van enkele politici 25).

Zeer illustratief is in dit opzicht een kort geleden opgesteld rapport over de Britse visserij ten behoeve van het Britse Parlement 26). Uiterst merkwaardig is de tegenstelling over de staat waarin de visstapels verkeren bij algemene beschouwingen en bij een beschrijving van de visstapels per soort. Voor zover het algemene beschouwingen betreft worden uitsluitend adjectieven als "uitgedund" (poor) en "uitgeput" (depleted) gebruikt. Bij de analyse van de afzonderlijke visstapels moet men echter toegeven dat een vrij groot aantal visbestanden zich in een goede situatie bevindt. Als men over deze visstapels kritiek uit, dan betreft het het te geringe aandeel dat Britse vissers opvissen, hetzij door een te gering aandeel in het totale quotum, hetzij door een gebrek aan eigen activiteit.

Zeer opmerkelijk is ook dat men een verouderd, intern overzicht van de ICES uit 1976 gebruikt om de mate van "overbevissing" te illustreren. Reeds in 1976 is binnen de ICES de geldigheid van dit staatje betwist en is onder andere door een Nederlands visserijbioloog een suggestie voor een verbeterde opstelling gedaan. Aangezien het Britse rapport zich voor de biologische aspecten steeds beroept op vooraanstaande Britse visserijbiologen, moet men welhaast aannemen dat er sprake is van misleiding.

Het meest frappant is echter het telkens terugkerend beroep dat op de wetenschap wordt gedaan. Aan de Engelse visserijbiologie, die over absolute wijsheid en waarheid schijnt te beschikken, wordt steeds het laatste woord gelaten. Over doelstellingen en uitgangspunten wordt met geen woord gerept. Tegen dergelijke beperkte opvattingen hebben wij in het voorgaande bezwaren geopperd.

Het zal na deze voorbeelden niet verbazen dat men in het gehele rapport het begrip multi-species relaties niet tegenkomt, hoewel de grotere flexibiliteit van het marine ecosysteem de Britse onderzoekers stellig bekend is. Wij zullen geen verband veronderstellen tussen onderzoeksresultaten en beleid en het maar houden op een tijdelijke achterstand van de Britse visserijbiologie.

Conclusies

Wij hebben de stellige indruk dat wij bij de interpretatie van deze vernieuwing in het biologisch denken niet zijn uitgegle-

den. Ongetwijfeld zou een visserijbioloog dit beter en meer genuanceerd onder woorden hebben gebracht. Dit neemt niet weg dat het bestaan van multi-species relaties belangrijke consequenties kan hebben voor het te voeren visserijbeleid. Reeds voordien stond vast, dat dit beleid niet uitsluitend door biologische, maar ook door maatschappelijke en economische overwegingen dient te worden bepaald. Een visbestand van een bepaalde omvang kan men zo snel mogelijk of uitgesmeerd over een langere periode willen bereiken. Economisch en maatschappelijk gezien zal het laatste uit rendementsoogpunt veelal aantrekkelijker zijn, terwijl ook onnodige kapitaalvernietiging en verlies aan arbeidsplaatsen wordt voorkomen. Het wordt naar onze mening de hoogste tijd dat men aan deze gezichtspunten aandacht gaat besteden.

Daarbij komt nu nog dat het ecosysteem in de Noordzee als geheel veel stabiel is dan in het laatste decennium vaak is verondersteld. Er is als het ware sprake van onderlinge vervangbaarheid van visstapels, waardoor de totale te vangen biomassa gelijk blijft. Indien het ecosysteem min of meer bestuurbaar is, zal men moeten bepalen welke soorten vis en in welke globale hoeveelheden men wil vangen. Hierbij kan het economisch gezichtspunt ook niet over het hoofd worden gezien.

3. HET SPEL OM DE KNIKKERS

De Nederlandse visserij is in het grote geheel van de Europese Gemeenschap een kleine bedrijfstak. Hoeveel bekendheid bijvoorbeeld de Nederlandse haringvisserij ook heeft, in totaal werd slechts 8 tot 10% van de haringvangst uit de Noordzee door Nederlanders gevangen. Slechts in een enkel geval kan ons land bogen op een belangrijk aandeel in de vangsten, zoals bijvoorbeeld voor de tong.

Visvangst van EG-landen in 1975 (miljoen kg, zonder schaal- en schelpdieren)

	Totaal	Waarvan:	
		voor menselijke consumptie	voor industriële doeleinden (vismeel e.d.)
Denemarken	1709	262	1447
Groot-Brittannië	957	684	273
Frankrijk	547	544	3
West-Duitsland	409	390	19
Italië	292	288	4
Nederland	219	216	3
Ierland	69	67	2
België	42	31	11
Totaal	4244	2482	1762

Bron: Die Fischwirtschaft in Zahlen, Institut für Landwirtschaftliche Marktforschung, Braunschweig 1978.

Bijgaande cijfers over 1975 laten zien dat in totaal Nederland slechts 5% van de EG-vis aanvoert. Ook blijkt echter dat de beide grootste visserijnaties in de EG - Denemarken en Groot-Brittannië - zeer veel resp. veel voor vismeeldoelinden vangen. Er is reden om aan te nemen dat in recentere jaren met name in Groot-Brittannië een nog grotere hoeveelheid de weg naar de vismeelfabrieken heeft gevonden. Nederland daarentegen kan zich erop laten voorstaan dat de visserij zich in hoofdzaak heeft toegelegd op kwaliteitsprodukten (tong, maatjesharing, gefileerde schol, gerookte makreel, kabeljauwfilets, e.d.) die dan ook voor het visserijbedrijf een belangrijk hogere toegevoegde waarde opleveren dan elders het geval is, wellicht met uitzondering van een aantal produkten in Frankrijk.

Buiten de genoemde landen speelt Noorwegen in West-Europa een rol. Dit land is de grootste visserijnatie van West-Europa en heeft, hoewel bij referendum in 1972 net niet bij de EG aangesloten, nauwe banden met de EG-landen. Enerzijds is Noorwegen belanghebbende in de visserij op de Noordzee en anderzijds zijn enkele EG-landen, met name de Britten en de Duitsers, van oudsher geïnteresseerd in de Noorse viswateren. Beide belangen zijn bij de uitbreiding van de visserijgrenzen tot 200 mijl in het gedrang gekomen. Voorts is Noorwegen een belangrijk exporteur van visprodukten, mede naar de EG-landen.

De ontwikkeling van het zeerecht, waar de 200 mijlszone een direct gevolg van is, en de opvattingen over de internationale gemeene weide zijn in elkaars vaarwater gekomen. Bovendien zijn in een aantal gevallen de visstapels verminderd, mede door een sterke visserijdruk. Alles bijeen is daarmee een nieuw kader geschapen voor een spel waarbij het in hoge mate erop aankomt hoeveel knikers in elke zak verdwijnen.

Het visserijbeleid van de Europese Gemeenschap

Zonder op alle facetten en regelingen in te gaan zijn de hoofdlijnen van dit beleid van grote betekenis voor de situatie binnen de EG en uiteraard voor een lidstaat als Nederland. Het Verdrag van Rome, waarin een non-discriminatoire behandeling van alle inwoners van de Gemeenschap voorop stond, heeft geleid tot het principe van "common acces" tot elkaars visgronden. Vóór de toetreding van de drie nieuwe lidstaten werd in 1972 overeenstemming daarover bereikt. Ter bescherming van historisch gegroeide rechten, met name in de kustzone tot 12 mijl, konden in een overgangsperiode van 10 jaar bijzondere regels worden gesteld. Deze zouden af moeten lopen in 1982, het jaar waarin een volledig uitgewerkte "Common Fisheries Policy" (CFP) te water zou worden gelaten. De toenmalige uitgangstelling is door de Britten (en ook door de Ieren en Denen) aanvaard als onderdeel van het voorlopige toetredingsverdrag, zij het dat de Britse visserij achteraf klaagt voor een fait accompli te zijn gesteld.

Inmiddels heeft de ontwikkeling van de CFP nog weinig vertrouwenwekkende vorderingen gemaakt. De enige mijlpaal was, onder druk van een welhaast mondiale uitbreiding van de preferentiële visserijzones tot 200 mijl, het uitroepen van een 200 mijlszone door de EG-landen onder gezamenlijke verantwoordelijkheid, waarachter duidelijk weer de common acces gedachte stond. Deze werd nog bevestigd door de overeenkomst om slechts in communautair verband te onderhandelen over visrechten van derde landen in de EG-zee en rechten van EG-visserij op visgronden van derde landen. Een nadere uitwerking van de CFP binnen de Gemeenschap heeft overigens geen tastbare resultaten opgeleverd. Wel is enige vooruitgang geboekt bij de ontwikkeling van een zekere marktordening en een structuurbeleid. 27).

Marktordening

Stoelend op de ervaringen in de landbouw heeft de Europese Gemeenschap al vroeg een garantiebeleid voor visserijprodukten geïntroduceerd. De formele gang van zaken hierbij was vrijwel volledig geënt op de regelingen betreffende landbouwprodukten. Er zijn garantieregelingen vastgesteld gebaseerd op interventieprijzen, waarvoor de financiële tegemoetkomingen evenals in de landbouw worden toegekend door het Fonds Européen d'Orientation et de Garantie Agricole (FEOGA). Het staat de bedrijfstak vrij om aan de regeling deel te nemen - mits zij is georganiseerd in Producenten Organisaties - ofwel zelf een andere regeling aan te houden of geheel geen marktregeling te hebben. In de laatste twee gevallen kan uiteraard geen tegemoetkoming uit het FEOGA worden verstrekt.

Voor visserijprodukten is een dergelijk interventiebeleid niet eenvoudig. Een belangrijk element is de, vergeleken met landbouwprodukten, veel geringer uniformiteit van het produkt. Enerzijds zijn er de vaak moeilijk meetbare kwaliteitsverschillen, anderzijds lopen de afmetingen van de aangevoerde vis uiteen waarbij veelal voor de verschillende grootteklassen nog vrij begrensde deelmarkten bestaan. Tenslotte wordt de vis aangeboden in verschillende stadia van verwerking: geheel onbewerkt, gestript en gekoeld, gestript en aan boord diepgevroren, gekaakt en gezouten en/of diepgevroren (haring), enz. Desondanks zijn voor een aantal basisprodukten interventieregelingen ingesteld, waaraan door praktisch alle landen van de Gemeenschap wordt deelgenomen.

Bij de vaststelling van het niveau van de interventieprijzen kunnen meerdere doeleinden worden nagestreefd. Enerzijds kan deze prijs een instrument zijn ter ondersteuning van het inkomensniveau. In dat geval ligt de interventieprijs op een relatief hoog niveau met het gevaar dat ten opzichte van de vraag het aanbod te groot wordt en regelmatig een fors beroep op de gemeenschappelijke middelen moet worden gedaan. Een dergelijk niveau verleidt de vissers ertoe "voor de pot" te gaan vissen, verzekerd als zij zijn van een vaste, lonende minimumprijs. Deze visserij leidt tot kwaliteitsverlies en een ongewenste aantasting van natuurlijke hulpbronnen. Een juister uitgangspunt daarentegen is het leggen van een bodem in de markt en wel zodanig dat bij de gegeven verhouding tussen vraag en aanbod de prijs som (= bruto-opbrengst) op den duur zo hoog mogelijk is. Dit niveau is lager dan de hiervoor aangegeven prijs, mogelijk zelfs lager dan de directe kosten. Bij dergelijke verhoudingen krijgen de vissers een eigen verantwoordelijkheid binnen de onzekerheid die nu eenmaal aan het ondernemen is verbonden. Bovendien wordt het dan voor groepen vissers of voor de vissers in een bepaald land, die zich niet conformeren aan de EG-interventieregeling, niet meer aantrekkelijk een markt op te bouwen juist onder het niveau van de interventieprijs, hetgeen uiteraard ernstig afbreuk doet aan de marktordenende bedoelingen van de interventie-

regelingen. Hoewel het prijsverloop in het verleden wel degelijk een rol moet spelen bij de vaststelling van de interventieprijzen moet ervoor worden gewaakt dat een directe band tussen recente prijzen en de interventieprijs tot stand komt. Er kunnen, zoals is gebleken, grote schommelingen in de visaanvoer optreden en dan kan een jaar van geringe aanvoer en dus hoge prijzen leiden tot de vaststelling van een te hoge interventieprijs voor de volgende periode.

De vissers en visserij-organisaties delen dit standpunt echter niet of slechts zeer ten dele; zij steunen op grond van korte-termijn-overwegingen veelal een hoog niveau van de interventieprijs.

Structuurbeleid

Ook dit beleid wordt, wat betreft de financiële kant ervan, gevoerd via het FEOGA. Nagestreefd wordt het scheppen van voorwaarden voor een doelmatige bedrijfsvoering in de visserij en op de wal. Hiertoe worden jaarlijks projecten vastgesteld welke voor subsidiëring in aanmerking komen.

Afgezien van verleende subsidies in de sfeer van handel en verwerking heeft van de Nederlandse zeevisserij alleen de grote zeevisserij van een FEOGA-project geprofiteerd. Naar aanleiding van een streven om de verouderde Franse grote zeevisserij te herstructureren zijn subsidies verleend voor de bouw van vrieshektrawlers. De nieuwe generatie schepen heeft van de Nederlandse grote zeevisserij een der modernste vloten in Europa gemaakt. Daarnaast is de kleine zeevisserij reeds uitgegroeid tot eveneens een uiterst moderne vloot, maar dan zonder hulp van de EG. Alleen de Nederlandse garnalenvloot is relatief oud. Mogelijk kan deze vloot zich in de toekomst moderniseren, tegelijk met een vernieuwing van het scheepstype. Hiertoe kan wellicht bijdragen een kortgeleden van de grond gekomen samenstel van subsidies binnen een structuurplan voor de kustvisserij in de EG 28).

Naast de nagestreefde verbetering van de structuur van de bedrijfstak dient het EG-structuurbeleid ook een ander doel: het tegengaan van concurrentievervalsing tussen de individuele EG-landen. Daartoe moeten uiteindelijk de nationale subsidieregelingen komen te vervallen en zullen slechts nondiscriminatoire EG-structuursubsidies de basis voor een gemeenschappelijk beleid moeten zijn.

Visstapels en zeerecht

Indien de vis onbeperkt in de zeeën aanwezig zou zijn en er ook geen concurrerende internationale handel zou bestaan, zou niemand zich om visserijrechten bekreunen. Ook de visstapels moeten

echter bij een slecht beheer tot de in zekere zin uitputbare natuurlijke hulpbronnen worden gerekend. Om deze reden is het internationaal beheer al decennia lang in discussie. Voor de Noordzee en aangrenzende wateren botst dan ook het door de Europese Commissie en zeven continentale lidstaten verdedigde begrip van gemeenschappelijke toegang tot elkaars wateren met het vooral door het Verenigd Koninkrijk aangehangen idee van exclusieve visserijzones. Ierland schaart zich - afhankelijk van het eigenbelang - beurtelings achter de standpunten van de Zeven of Engeland.

Niet ontkend kan worden dat het zeerecht - waaronder ook de visrechten - in de jaren na de Tweede Wereldoorlog wijzigingen heeft ondergaan. De territoriale grenzen worden in Europa nog steeds tot 3 mijl uit de kust gerekend. De visserijrechten van de kuststaten liepen oorspronkelijk hiermede parallel, maar werden soms uitgebreid tot 6 of 12 mijl in verband met de belangen van de lokale visserij of het voorkomen van broed- en kinderkamers in de kustzee. In 1954 bonden Chili, Ecuador en Peru de kat de bel aan door de aankondiging van de 200 mijls visserijgrens voor hun gebied. Alleen met toestemming van de betreffende nationale overheden mochten schepen van andere naties in deze zone vissen.

Wij zullen de geschiedenis niet op de voet volgen, maar kunnen anno 1978 constateren dat meer dan 80 kuststaten eenzijdig tot vergroting van de visserijgrenzen zijn overgegaan (5). Hieronder bevinden zich zoals gezegd ook de kuststaten van de EG. Om formele redenen is elk land afzonderlijk tot vergroting van zijn visserijzone overgegaan en niet de Europese Commissie. Onderhandelingen met derde landen, welke centraal worden gevoerd, hebben aanvankelijk geleid tot moeilijkheden met de Oosteuropese staten die de EG als supranationaal orgaan niet erkennen.

Het bestaan van afzonderlijke zones voor de individuele EG-landen geeft hen ook het recht individueel controlerend en justitieel op te treden, enerzijds tegenover EG-visserij op grond van overeengekomen interne regelingen, anderzijds tegenover vissers uit derde landen binnen het kader van de centraal overeengekomen regelingen.

Het is mede de algemene vergroting van de visrechten per land, waarop de Britten hun claim op een voorkeursbehandeling grondvesten. Zij hebben ongeveer 50% van de Europese visvijver ingebracht, terwijl in de Britse wateren ongeveer 60% van de beschikbare visstapels zouden voorkomen (29).

Of dit Britse hoofdargument juist is of niet, doet er in feite weinig toe. Zonder twijfel hadden de Britten andere feiten en argumenten naar voren gebracht om een preferente behandeling bij de toekenning van visrechten op te eisen. Eén van deze argumenten zou ongetwijfeld zijn gevormd door de verliezen die hun verre visserij in wateren van derde landen heeft opgelopen, zoals bij IJsland, Noorwegen, de Sowjet-Unie e.d.

Tegenover de steeds hardnekkiger naar voren gebrachte eisen van Engeland heeft de Europese Commissie steeds vastgehouden aan het beginsel van één gemeenschappelijke Europese visvijver, waarin, met uitzondering van een 12-mijls zone en met inachtneming van de door ieder land op te vissen quota per visserijgebied, geen andere feitelijke belemmeringen mochten bestaan.

Vorbereid door de Europese Commissie hebben sinds 1977 de Ministers van Landbouw en Visserij van de lidstaten zich zevenmaal intensief met het te voeren visserijbeleid bezig gehouden. Dit heeft nog niet tot bevredigende resultaten, laat staan tot overeenstemming geleid. Wel zijn de wederzijdse standpunten en claims zeer duidelijk geworden. Kort geformuleerd komen de Britse claims, uiterst hardnekkig verdedigd door Minister Silkin, op het volgende neer 30):

- Volledige soevereiniteit in de 12-mijls zone, waarbij wordt afgerekend met alle historische rechten van andere lidstaten;
- Overheersende visserijrechten in de zone van 12-50 mijl; door de Britten moet worden bepaald hoeveel de vissers uit andere lidstaten of eventueel derde landen in dit gebied mogen vissen;
- Een genoegzaam aandeel in hetgeen binnen de 50-200 mijl kan worden gevangen;
- Een preferent aandeel van 25% in de toeneming van de haring- en makreelstapels en 20% van de toeneming van de toelaatbare vangsten van demersale vissoorten in de EG-zee;
- In het gehele gebied strenge maatregelen om de visbestanden te beschermen.

Inwilliging van deze eisen door de continentale lidstaten zou een aanzienlijke bevoordeling van de Britse visserijbelangen betekenen en daardoor tot een nog verdere teruggang van de betekenis van de visserij in andere landen leiden. Het is begrijpelijk, dat een dergelijke preferentie van Engeland door de andere lidstaten niet wordt aanvaard. Het heeft dan ook zin de argumenten voor en tegen nog eens te belichten.

De Britse visserij-claims

Opmerkelijk bij deze voorstellen en tegenvoorstellen is de gevarieerdheid in argumenten, die van Britse zijde afwisselend worden gebruikt. De belangrijkste zijn o.i. 31):

1. De opvatting dat de Europese Commissie bij de formulering van het in 1972 overeengekomen visserijbeleid is uitgegaan van verouderde standpunten in het visserijrecht. In ieder geval is zeer onvoldoende rekening gehouden met de royale Britse inbreng van vis en visrechten in een 200 mijlszone van de EG. Het accepteren van een exclusieve 50 mijlszone is al een bescheiden opstelling.
2. Het bestand aan volwassen vis in Britse wateren kan uitsluitend worden gezien als Brits eigendom. Visserij door andere

lidstaten moet worden gezien als een voorrecht, waarvoor Engeland het recht heeft de voorwaarden vast te stellen. Er wordt in dit opzicht vaak een vergelijking gemaakt met resources als aardgas in Nederland, Golden Delicious in Frankrijk en tomaten in Italië.

3. De bescherming van de visstapels in Britse wateren is uitsluitend in Britse handen veilig. De vissers van alle andere landen hebben de neiging om beschermende maatregelen volledig te ontduiken. De Engelse visser is in dit opzicht beter opgevoed en spreekt ook voortdurend van uitgedunde en uitgeputte visstapels.
4. Op zoveel vis dicht onder de Britse kust kan het meest efficiënt vanuit Engelse havens worden gevestigd, waarna de vis doelmatig over Europa kan worden gedistribueerd.
5. De lidstaten van de EG dienen rekening te houden met het verlies dat de Britse verre visserij heeft geleden in wateren van derde landen. In een waarlijke gemeenschap dient men dit te compenseren.

Tegenargumenten van de andere lidstaten

Hoewel de andere lidstaten de Britse verlangens door een Britse bril gezien misschien begrijpelijk vinden, achten zij deze verre van redelijk. In dezelfde volgorde als hiervoor worden de tegenargumenten vermeld.

1. Bij het tekenen van het toetredingsverdrag in 1972 zijn de nieuwe drie lidstaten accoord gegaan met het totale pakket aan beleidsmaatregelen, waaronder het visserijbeleid. Voor de ene bedrijfstak pakte het wat gunstiger uit dan voor de andere. Als geheel geldt echter: afspraak is afspraak, dus ook binnen een 200 mijlszone van de EG 32).
2. De meeste visstapels zijn mobiele resources, die zich weinig aantrekken van kunstmatige grenzen. Verschillende belangrijke vissoorten brengen een aanzienlijk deel van hun jeugd jaren buiten de geclaimde 50 mijlszone door. Andere vissoorten "overschrijden" pas op latere leeftijd deze grens. De meeste vissoorten verlaten het "Britse" gebied ook weer na kortere of langere tijd 33). Het eenzijdig Britse eigendomsrecht kan daarom niet worden erkend.
3. Er is weinig reden om aan te nemen dat Britse vissers van nature anders zijn dan hun collega's uit de andere lidstaten 34). Er bestaan in officiële Engelse stukken karakteriseringen van het gedrag van Engelse vissers die er niet om liegen.
4. Wat betreft het efficiënt vissen durven de andere lidstaten de concurrentie wel aan, zelfs op voor hen veraf gelegen visgronden 35). In dit verband wordt eraan herinnerd, dat de Britse visserij van 1945 tot 1973, met uitzondering van een korte periode in de vijftiger jaren, gemiddeld verliesgevend

is geweest en slechts door subsidies in de exploitatie- en investeringssfeer op de been gehouden kon worden.

5. Het verlies aan vangstmogelijkheden in wateren van derde landen is reeds grotendeels gecompenseerd, zoals straks zal worden aangetoond. Verdere uitbreiding van de Britse visrechten in de 200 mijlszone van de EG-zee gaat ten nadele van andere landen. Ook West-Duitsland heeft een belangrijke verre visserij, die in moeilijkheden verkeert 36).

De balans op dit moment

Afgezien van de geldigheid van de wederzijdse argumenten heeft het zin om de huidige situatie in dit spel om de knikkers nog eens onder de loep te nemen. Dit kan het best door een staatje, waarin de quota voor 1978 zijn uitgedrukt in de gemiddelde vangsten in de periode 1973-1976.

	Gemiddelde vangsten in de periode 1973/76 (1000 ton)	Quota 1978 in 200- mijls Gemeenschaps- zee (incl. vangsten in gebieden van der- de landen, 1000 ton)	Procentueel verlies in volume
Denemarken	1746	1455	-17
Groot-Brittannië	1041	1036	- ½
Frankrijk	617	576	- 7
West-Duitsland	440	388	-12
Italië	388	371	- 1
Nederland	222	155	-30
Ierland	77	97	+26
België	49	43	-11

Bron: Eurofish Report no. 19, January 19, 1978.

Allereerst blijkt uit kolom 1 wederom zeer grof de verhouding van de visserijen in de diverse landen ten opzichte van elkaar. Tonnen vis vormen overigens geen al te betrouwbare maatstaf voor de betekenis van de visserijen, aangezien industrievis van ca. 25 cnt/kg even zwaar telt als bijvoorbeeld tong van ca. 10 gld/kg.

Afgezien van de status van "ontwikkelingsland" van Ierland blijkt naar achteruitgang gemeten Engeland er veruit het best te zijn afgekomen en Nederland met 30% verlies naar volume het slechtst. Naar waarde gemeten wordt dit verschil aanzienlijk groter door de sterke teruggang van juist duurdere vissoorten met een betere valorisatie. Het is mogelijk dat bij verder herstel

van met name de haringstand in de Noordzee het beeld voor Nederland er wat gunstiger komt uit te zien. Helaas moet bijna als een wetmatigheid worden geconstateerd, dat Nederland er bij iedere nieuwe quota-verdeling slechter afkomt.

De Britse visserij neemt door de grootschaligheid met vele grote bedrijven een sterke positie in bij het verdedigen van zijn visserijbelangen, gesteund door een groot aantal visserijdeskundigen (reders, verwerkende industrie, visserij-ambtenaren, biologen, technologen, etc.), die, oppervlakkig bezien, een hecht visserijfront vormen. Bij nadere beschouwing zitten er wel enige scheurtjes in, met name veroorzaakt door de Britse leden van het Europees Parlement. In een ingezonden brief in "The Times" van 14 april 1978 bijvoorbeeld wordt door twee vooraanstaande Britse leden van dit parlement (Rippon en Corrie) een veel "Europeser" standpunt verkondigd dan gewoonlijk uit Engelse bron is te horen 33).

De visserij neemt in het Verenigd Koninkrijk traditioneel een belangrijke en vooral emotioneel gebonden plaats in. Na het stopzetten van de haringvisserij ten Westen van Schotland verschenen emotionele krantenkoppen, zoals "Britten snijden duizendjarige band met haring door". Het omschakelingsproces van onafhankelijk eiland tot lidstaat van de Europese Gemeenschap lijkt voor de traditionele Britten, met name op het punt van de visserij, moeilijk te slikken te zijn.

Reeds maanden wordt beweerd dat de harde opstelling van met name Minister Silkin mede het gevolg is van eventuele verkiezingen in oktober aanstaande, waarbij voor Labour negen zetels in visserijdistricten op het spel staan 37). Deze verkiezingen zijn echter voorlopig van de baan. Wat hiervan zij, feit is dat de voorgangers van Minister Silkin zich aanzienlijk minder hard opstelden. Met de bekwame landbouwcommissaris Finn Gundelach en de overige lidstaten zou dan ongetwijfeld overeenstemming zijn bereikt over een gemeenschappelijk visserijbeleid.

Midden 1978 moet worden geconstateerd dat de Britten nog niets van hun super-chauvinistische houding hebben laten varen. Dit blijkt allereerst uit de ten behoeve van het Britse Parlement opgestelde analyse van de Engelse visserij, waarin een aantal pertinente onjuistheden staan 1). Om de droevige staat te typeren wordt vermeld dat na het niet ongunstige jaar 1976 de aangelande hoeveelheid vis in 1977 met 4% is afgenomen en de waarde met 25% toegenomen. Naderhand verstrekte cijfers geven echter aan dat de vangsten in 1977 bij alle beperkingen nog met 5% zijn toegenomen.

Een tweede voorbeeld kan men vinden in de door de voorzitter van de White Fish Authority met klem naar voren gebrachte dominotheorie 38). Deze houdt in dat (vooral door vissers uit andere landen?) de ene na de andere visstapel zou worden aangevallen en

1) Fifth Report from the Expenditure Committee, The Fishing Industry, Session 1977-1978, HMSO, London, 1978.

het loodje legt; na de haring zijn de makreel, schelvis en andere vissoorten aan de beurt. Op hetzelfde moment adviseren (Engelse en Franse) biologen het makreelquotum van de West- en Zuidwestkust van Groot-Brittannië en Ierland met 200.000 ton te verhogen, ofwel met 80% 39). De ongetwijfeld hoge makreelvangsten zullen - evenals in 1977 - vermoedelijk voor het grootste gedeelte voor vismeeldoel-einden worden gebruikt!

De uitbreiding van de Gemeenschap

Mogelijk lukt het om dit jaar een compromis tussen de lidstaten te bereiken, mede onder invloed van het feit dat in de tweede helft van 1978 de Duitse Minister van Landbouw en Visserij Ertl het voorzitterschap heeft van het topberaad van de landbouwministers. Afgezien van de vele tijd die verloren gaat op de diverse Visserij-Directies en -Ministeries van de lidstaten en aan de internationale onderhandelingsstafel, is de onrust in de bedrijfstak ook te groot. Mogelijk dwingt de bezinning op de toetreding van Spanje, Portugal en Griekenland tot een versnelling in de besluitvorming.

In juli 1977 hebben deze landen formeel verzocht om toetreding tot de Europese Gemeenschap. Of dit verzoek zal worden gehonoreerd zal voornamelijk afhangen van algemeen-politieke en landbouwvraagstukken. Visserij-aspecten zullen slechts een zijdelingse rol spelen. Toch kan deze nieuwe uitbreiding nog grote consequenties hebben voor het gemeenschappelijke visserijbeleid. Met name Spanje is een belangrijke visserijnatie met een moderne vloot die uitgerust is voor de verre visserij. Daarnaast kennen alle drie landen een zeer omvangrijke kustvisserij 40). Alleen Spanje heeft al ongeveer 72.000 vissers op ongeveer 4000 schepen, waarvan bijna 200 meer dan 500 BRT meten. Bovendien heeft dit land nog ruim 40.000 gelegenheidsvissers langs de kust.

Van de drie toetredingslanden is alleen Spanje visexporterend (sardienenconserven). De marktproblemen zullen daarom beperkt zijn. In alle drie landen vormen de vissers nog een belangrijk deel van de beroepsbevolking (0,9% in Spanje en Portugal tegenover 0,1 tot 0,2% in de huidige EG-landen).

Zowel Spanje als Portugal hebben belangrijke historische vangsten in EG-wateren. Omgekeerd beperken de historische aanspraken van de Negen in Spaanse wateren zich tot die van Franse tonijnvissers in de Golf van Biscaye. Onlangs heeft Spanje met de EG een raamovereenkomst gesloten waarin de Spaanse visrechten zijn teruggebracht van 215.000 tot 60.000 ton. Voor zichzelf hebben Spanje en Portugal een exclusieve 200 mijlszone afgekondigd.

De eventuele toetreding van genoemde drie landen brengt opnieuw de common acces formule in discussie. Van Britse zijde is reeds gewaarschuwd voor een tweede Spaanse Armada 41). Dit lijkt echter een sterk overdreven voorstelling van zaken doordat wordt

voorbijgegaan aan de beperking van de vrije toetreding door de historische rechten. Dit neemt niet weg dat aanvankelijk de quota van de 9 lidstaten hoogstwaarschijnlijk lager uit zullen vallen ten gunste van de toetredende landen. Een pikant detail is nog dat de Spanjaarden en Portugezen geïnteresseerd zijn in visgronden die binnen de Ierse 200 mijlszone liggen.

Een andere moeilijkheid bij eventuele toetreding is dat de drie landen waarschijnlijk een fors beroep op de FEOGA zullen doen voor de herstructurering van hun kustvisserij.

Toekomstig beleid

In het afgelopen decennium, maar vooral in de laatste jaren, zijn door de deskundigen en policy-makers ter zake van het visserijbeleid een groot aantal maatregelen bedacht om visserij-inspanning en visstand met elkaar in overeenstemming te brengen 42). Om een greep uit de portefeuille te doen: vergroting maaswijdte en minimum-aanvoerlengte, gesloten tijden en gebieden, licentiesystemen, warme en koude sanering, verbod van bepaalde vistuigen, instellen van quota, stilligpremies, omscholing van opvarenden, verbod van het aan boord hebben van meer dan één soort vistuig, bevordering van alternatieve visserijen, visserijplannen, exclusieve zones van 50 mijl, etc. In het bijzonder door quota per land voor de verschillende vissoorten alsmede gesloten tijden en een 200 mijlszone van de EG is de inhoud van de knikkerzakjes van de diverse landen drastisch gewijzigd.

Welke maatregel men ook in overweging neemt, het is dringend gewenst dat bij het uitstippelen van het visserijbeleid rekening wordt gehouden met vier uitgangspunten die het beleid alleen maar kunnen vereenvoudigen.

Allereerst moet het eenzijdige biologische standpunt, dat de visserij-inspanning voor elke vissoort ten allen tijde moet zijn aangepast aan de totaal toelaatbare vangsten, worden verlaten. Het begrip "Maximum Sustainable Yield" is niet de hoogste wijsheid bij het uitstippelen van het beleid. Dit standpunt betekent in alle Westeuropese visserijlanden een onnodig verlies aan arbeidsplaatsen en een onnodige kapitaalvernietiging op zee en aan de wal. De verhouding tussen kosten en opbrengsten lijkt in de meeste landen toch op de bedrijfseconomische nullijn of daarboven te liggen.

In de tweede plaats moet de intensieve bevissing van één vissoort tegen de veel wijdere achtergrond van het multi-species patroon worden gezien. Dit betekent immers dat intensieve bevissing van één soort op den duur toch gecompenseerd wordt door toeneming van andere soorten. De vissersschepen, die verschillende visserijen kunnen uitoefenen, zijn economisch het minst kwetsbaar. De overwegend op één of twee vissoorten gespecialiseerde schepen staan aan grote risico's bloot.

In de derde plaats moet bij alle soorten maatregelen in hoge mate rekening worden gehouden met de aard van de visser, die in alle landen van de Gemeenschap in wezen nog een jager is, geen week zonder strikte noodzaak zal stilliggen en controle vaak vindingrijk weet te ontduiken.

In de vierde plaats zullen de maatregelen moeten bijdragen tot een vereenvoudiging van dit beleid en tot de stabiliteit van de totale vangsten van de landen van de EG, waardoor de rust in de bedrijfstak kan terugkeren. De visserij, inclusief toeleverende en afnemende bedrijven, vraagt de laatste 4 à 5 jaar meer aandacht dan zij uit strikt economisch oogpunt verdient. Zelfs in het Verenigd Koninkrijk kan de totale bedrijfstak het Wembley Stadion nog niet vullen.

Rekening houdend met deze omstandigheden lijken voor het gemeenschappelijk visserijbeleid drie maatregelen op den duur voldoende, namelijk een beperkte vergroting van de maaswijdte gecombineerd met een licentiesysteem, alsmede een strikte scheiding tussen consumptie- en industrievisserij. Maaswijdtevergroting beperkt de visserij-inspanning van de aanwezige vloot op een natuurlijke wijze. Het geeft de jonge vis meer kans om te ontsnappen, verder uit te groeien en aan het paaiproces deel te nemen. Vergroting van de maaswijdte zal vooral in de eerste jaren een verlaging van de vangst betekenen; daarna wordt het effect geringer door een groter gemiddeld gewicht per vis. De Europese Commissie heeft voor plat- en rondvis een voorstel ingediend tot vergroting van de maaswijdte tot 9 cm per 1 januari 1979. De maaswijdte kan in de havens en op zee vrij eenvoudig worden gecontroleerd.

Een licentiesysteem betekent het recht op vangst en aanvoer van vis. Om discriminatie tussen de landen te vermijden zal aan alle schepen die in 1978 aan de visserij hebben deelgenomen een licentie moeten worden uitgereikt. Hierdoor is de totale visserijcapaciteit voor de EG en per land in beginsel aan een plafond gebonden. Voor efficiencyverbeteringen, die deze capaciteit bij een bestaand aantal schepen kunnen verhogen - bijvoorbeeld een nieuw soort vistuig - moeten oplossingen worden gevonden, evenals voor overdracht aan opvolgers, verkoop op de vrije markt, eventuele vervanging door een groter schip e.d. Het kan niet de bedoeling zijn dit hier verder uit te werken.

De strikte scheiding tussen consumptie- en industrievisserij met afzonderlijke maaswijdten en licenties spreekt bijna voor zichzelf. De landen van de EG zullen gezamenlijk moeten bepalen, wat zij op de Noordzee en aangrenzende zeegebieden aan verschillende soorten consumptievis en aan industrievis willen vangen, aannemende dat het ecologische proces beheersbaar is. Voor consumptievis geldt dat een rijke variëteit economisch gezien het meest aantrekkelijk is; zeer grote haring- en makreelstapels vormen hiervoor waarschijnlijk een belemmering. Het wegvangen van niet voor consumptie geschikte onkruidvis vormt voorts een winstpunt; dit schept immers ruimte voor een vergroting van de visstapels ge-

schikt voor consumptiedoeleinden. Anders staat het met het voor vismeeldoeleinden wegvangen van jonge consumptievis. In feite is tong de enige vissoort die door de consumptievisserij enige tijd in het nauw is gebracht. Voor de industrievisserij lijkt het wenselijk jaarlijkse quota in te voeren, alsmede strikte bepalingen over het percentage bijvangst aan consumptievissoorten.

4. SLOTOPMERKINGEN

In 1974 zijn na internationaal overleg voor de Noordzee en aangrenzende wateren voor de meeste vissoorten quota vastgesteld. Na veel onderling touwtrekken werden aan de betreffende landen nationale quota toegedeeld. Wij hebben er sindsdien voor gepleit het nationale quotum verder op te splitsen in individuele vangstrechten per schip 43). Een individueel quotum maakt het voor de gehele bedrijfstak mogelijk om te komen tot de hoogst mogelijke valorisatie van de beperkte hoeveelheid vis, met name voor relatief sterk gequoteerde vissoorten. Wij zullen niet alle argumenten herhalen, die pleiten voor individuele quota in plaats van een onverdeeld nationaal quotum.

Het is in de visserij een bekend gezegde, dat de bakens dienen te worden verzet als het getij keert. Dit is op dit moment het geval. Anno 1978 wordt duidelijk, dat de te intensieve bevissing van de Noordzee is overschat. Met uitzondering van de haring en misschien de tong is de afnemende van de visstapels veel minder groot dan vaak is gevreesd. Er is door visserijbiologen hiervoor een aannemelijke verklaring gegeven, die er op neerkomt dat het ecosysteem in de Noordzee een aantal ingebouwde stabilisatoren heeft. De vrijkomende ruimte door vermindering van bepaalde visstapels wordt snel opgevuld door andere vissoorten. Waarschijnlijk zijn door het decimeren van de haringstapels - voor 1960 de dominerende vissoort in de Noordzee - de levenskansen van vele andere soorten aanzienlijk groter geworden.

Hoewel in het bijzonder de leeftijdsopbouw van een aantal vissoorten voor consumptiedoeleinden nog verbeterd kan worden, zijn er o.i. op den duur geen redenen om voor consumptievis aan nationale (en individuele) quota vast te blijven houden. Voorwaarden hiervoor zijn:

- een beperkte vergroting van de maaswijdte;
- limitering van de visserij-inspanning op het niveau van 1978 door middel van een licentie-systeem;
- strikte scheiding tussen consumptie- en industrievisserij met voor de laatste tak van visserij wel strikte bepalingen t.a.v. de (bij-)vangsten van jonge consumptievis.

Deze maatregelen betekenen een sterke vereenvoudiging van het visserijbeleid in vergelijking met de maatregelen en voorstellen, waarin men op dit moment is verstrikt geraakt. Binnen dit kader van maatregelen, die voor vrijwel alle vissoorten binnen één of enkele jaren kunnen worden doorgevoerd, is geen ruimte voor een zo sterke voorkeursbehandeling als het Verenigd Koninkrijk op dit moment wenst. Op grond van hun ligging t.o.v. de visgronden hebben de Britse vissers in potentie een ruime voorsprong. Alleen hier-

door reeds kan aan de vitale belangen van de Engelse visserij ruimschoots tegemoet worden gekomen.

Er lijken al met al redenen te over om het toekomstige visserijbeleid in de EG 200-mijlszone sterk te vereenvoudigen. De visserijbiologen hebben met hun opvattingen over multi-species interrelaties hiervoor zelf de bouwstenen aangedragen. Met globale maatregelen - beperkte vergroting van de maaswijdte, licenties en scheiding van industrie- en consumptievisserij - kan men op de Noordzee en aangrenzende wateren toch voldoende invloed uitoefenen op de intensiteit van de visserij en daardoor op de omvang van de visstapels. Zonodig kan men met gesloten tijden of gebieden nog corrigerend optreden. Een voorkeurspositie van het Verenigd Koninkrijk betekent in termen van de Europese Gemeenschap concurrentievervalsing, een beleid dat in geen enkele bedrijfstak in de EG toelaatbaar wordt geacht.

SUMMARY AND CONCLUSIONS

In the past years, but especially rather recently, experts and policymakers have thought out an assortment of measures concerning a fisheries policy in order to reconcile fishing effort and fish stocks. To mention: enlarging mesh size and minimum fish size, closed seasons and areas, licensing, reorganization of the fleet, banning certain gear, quota, premiums on laying-up, re-education crews, ban on having more than one type of gear on board, promoting alternative fisheries, fishing plans, exclusive zones, etc. Especially by quota per country for many species, closed seasons and areas and an EC 200 mile zone the contents of the various countries' bags of marbles have changed drastically.

Whatever measure one considers, it is an urgent need that in creating a fisheries policy one has to take into account four axioms that can only simplify that policy. First: the one-sided biological standpoint that for every species fishing effort should be adapted at all times to the total admissible catch must be left. The notion "Maximum Sustainable Yield" is not the latest wisdom to be used in creating the policy. In all Western European countries this standpoint means an unnecessary loss of employment and an unnecessary destruction of capital at sea and ashore. In most countries the relation between costs and earnings does seem to be at least on the economic break-even line.

Second: the intensive fishery on one species must be looked upon against the much wider background of the multi-species pattern. This means that intensive fishing upon one species will be compensated in the end by an increase of other stocks. Multi purpose fishing craft are economically the least vulnerable. Ships specialized on one or two species are exposed to big risks.

Third: in issuing all sorts of measures one has to take into account the nature of the fisherman who is still a hunter in all EC countries, not willing to lay up a week without strict necessity and often very successful in dodging inspection.

Fourth: the measures shall have to contribute to a simplification of the policy and to a stabilisation of total catches of the EC countries, allowing for peace in the industry to return. Fisheries, including suppliers, traders and processors, demand more attention in the past four or five years than it deserve strictly economically speaking. Even in the United Kingdom the aggregate industry is said not to be able to fill the Wembley Stadium.

Taking into account these circumstances for the CFP three measures seem to be satisfactory in the long run, to mention a limited enlargement of mesh size combined with a licensing scheme and a strict separation between fishing for human consumption and

industrial fishing. Enlarged mesh sizes will reduce fishing effort of the existing fleet in a natural way. It gives young fish more chances to escape, to grow and to participate in the spawning process. Bigger mesh size will mean a reduction of catches particularly in the first few years; afterwards the effect diminishes on account of a greater average weight per fish. The European Commission has proposed an enlargement of mesh size for roundfish and flatfish to nine centimeters by January first 1979. Mesh size can be checked rather easily in the harbours and at sea.

A licensing system means allocating the right on catching and landing of fish. To avoid discrimination between countries all vessels engaged in fishing in 1978 have to be presented a licence. Thus total fishing capacity for the EC and per country is limited in principle. Solutions have to be found for efficiency improving techniques - for instance a new kind of gear - that can increase this capacity within a given fleet, for transfer of licences to successors, sale of licences, substitution by a bigger vessel, a.s.o. This paper can not go into these technicalities.

Strictly separating fishing for human consumption and industrial fishing with special mesh sizes and licences nearly speaks for itself. The EC countries have to decide together what they want to catch of various consumption fish and industrial fish, assuming that the ecological process is to be controlled. A rich variety of species is most attractive economically as far as consumption fish is concerned; massive herring and mackerel stocks probably mean an impediment for that. Moreover eliminating "weed-fish" not suited for human consumption by industrial fishing is a benefit; for this creates room for an increase of fish stocks for human consumption. The opposite is the case with catching young consumption fish by industrial fishing. Actually sole is the only species having been cornered some time by fishing for human consumption. Regarding industrial fishing it seems desirable to introduce yearly quota as well as strict regulations concerning by-catch percentages of species for human consumption.

For the North Sea and adjacent waters quota have been fixed for most species in 1974. After much tugging of war the countries concerned were presented national quota. Since we have pleaded to split up the national quota into individual rights of catch per vessel. An individual quota enables the whole industry to reach at the highest valorisation of the limited quantity of fish, especially for species being relatively hard hit by quota. We shall not repeat all argumentations in favour of individual quota in stead of an undivided national quota.

A well-known saying in fishing circles tells that one has to change one's tack when the tide is changing. This is the case now, as it becomes clear that the too intensive fishing of the North Sea has been overrated. Excluding herring and perhaps sole the

decline of the fish stocks is much less than has often been feared. Fisheries biologists have given a plausible explanation for this, boiling down to the idea that the ecosystem in the North Sea has a number of built-in stabilizers. The vacant room originating from the decline of certain fish stocks is quickly filled up by other species. Probably decimating the herring stocks - being the dominating species in the North Sea before 1960 - has increased the vital chances of many other species considerably.

Although notably the age composition of a number of species can still be improved there are in the end in our opinion no reasons to stick to national (and individual) quota for fish for human consumption. To that end the conditions are:

- a limited increase of mesh size;
- limiting fishing capacity by means of licensing, keeping it on the 1978-level;
- a strict separation of fishing for human consumption and industrial fishing accompanied by strict regulations for industrial fishing concerning by-catches.

These measures mean an important simplification of the fisheries policy compared with the measures and proposals one is entangled in nowadays. Within this framework of measures, which can come into operation for practically all species within one or a few years, there is no room for a preferential treatment to such an extent as desired by the United Kingdom at present. On account of their situation with regard to the fishing grounds the British fishermen potentially have a favourable start. Already by this the vital interests of the British fisheries can be met amply.

All in all there are ample reasons to strongly simplify the future fisheries policy in the EC 200 mile zone. By their conceptions about multispecies relations fisheries biologists have come forward with the materials for such a policy. Using rough measures - limited increase of mesh size, licensing and separating fishing for human consumption and for industrial purposes - sufficient influence can be exercised on the intensity of North Sea fisheries and by these means also on the size of fish stocks. If needed closed seasons or areas can act to correct the situation. A preferential position of the United Kingdom signifies in terms of the European Community an adulteration of the competition, that is considered admissible in no branch of trade at all in the EC.

1. - A. Beaujon:
"Overzicht der geschiedenis van de Nederlandse zeevisserij", Leiden, 1885.
- H.A.H. Boelmans Kranenburg:
"De zeevisserij van Holland in de tijd der Republiek", Amsterdam, 1946.
2. W.P. Davidse, J. de Jager, R. Rijneveld, W. Smit, J.W. de Wilde:
"De Nederlandse zeevisserij op de drempel van een nieuw tijdvak",
LEI-Mededeling no. 127, 1975.
3. R. Boddeke, H. Houwing, W. Smit, J.W. de Wilde:
"De Nederlandse Garnalenvisserij; economische perspectieven van een
bedrijfstak in de knel", LEI-rapport no. 5.48, 1977.
4. J.W. de Wilde:
"Hebben de reuzenkotters de toekomst?" De Visserijwereld 1973, no. 19.
5. S.J. de Groot:
"Invloed van trawlen op de zeebodem". Visserij 1973, no. 7.
Zie ook:
"Are the beamers killing off seabed-life?" Fishing News, 9 november
1973.
"Chaluts à perche et soles du Golfe". France Pêche, november 1975.
6. "Rapport van de Commissie Sanering Zeevisserij". Verslagen en Mededelingen
van de Directie der Visserijen no. 42, 1952.
7. E.J. de Boer:
"Een schip vis". Bussum, 1976.
8. W.P. Davidse, W.H.Th. Gieling, R. Rijneveld:
"Fiscale en economische overwegingen bij de beoordeling van de levens-
vatbaarheid van kotterbedrijven". De Visserijwereld 1976, no. 10.
9. J.W. de Wilde:
"Enkele aspecten van de Deense visserij". LEI-rapport no. 5.25, 1975.
10. Bron: "Cursus Populatie-dynamica", Rijksinstituut voor Visserijonderzoek,
IJmuiden.
11. R. Rijneveld, W. Smit, J.W. de Wilde:
"Economische perspectieven van de kottervisserij in Nederland". LEI-
rapport no. 5.20, 1973.
12. J.J. Zijlstra:
"Het "rassen"-onderzoek bij de haring (*Clupea harengus* L.) en de in-
terpretatie van veranderingen in de Noordzee-haringvisserij. Leiden,
1973.
13. H.B. Becker, K.H. Postuma:
"Enige voorlopige resultaten van vijf jaar Waddenzeeproject". Visserij
1974, no. 2.
14. E. Boddeke:
"De problemen in de garnalenvisserij". Visserij 1978, no. 2.

15. Th.J. Tienstra:
"Recente ontwikkelingen in de Nederlandse en West-Europese Visserij".
Lezing op de 31e Volkshogeschoolbijeenkomst voor de Nederlandse visserij, Bergen, 1978. (De Visserijwereld 1978, no. 19).
16. K. Hoekstra:
"Hoe staat het met de Noordzee-tong". De Visserijwereld 1978, no. 11.
17. Report of the Herring Assessment Working Group for the area South of 62°N:
I.C.E.S., C.M. 1975/H:2.
18. A.A.H.M. Corten:
"Beschermingsmaatregelen voor de Noordzeeharing: te weinig en te laat".
Visserij 1977, no. 4.
"De Haringvisserij op een dieptepunt". Visserij 1978, no. 4.
19. R. Rijneveld, J.G.P. Smit, J.W. de Wilde:
"Economische effecten van verschillende quoteringsregimes voor haring". LEI-Mededelingen no. 141, 1976.
20. J. de Veen:
"Aspecten van de Nederlandse zee- en kustvisserij (II)". Visserij 1977, no. 8.
21. - Bijlage bij de brief van de Minister van Landbouw en Visserij aan de Vaste Commissie voor de Visserij d.d. 8 maart 1976.
Tweede Kamer Zitting 1975-1976; 13600 hoofdstuk XIV no. 24.
- P. Hovart:
"De rechtzinnige zee". Het Visserijblad 1976, no. 35.
22. P. Korringa:
"Een belangwekkend symposium van de Internationale Raad voor het Onderzoek van de Zee". Visserij 1975, no. 6.
Zie ook G. Hempel:
"Umschwung in der Nordseefischerei". Informationen für die Fischwirtschaft 1975, no. 6.
23. K.H. Postuma:
"Is de Noordzee leeggevist?" Waddenbulletin 1978, no. 1.
24. N. Daan:
"Verschuivingen in de Noordzee-vispopulaties en konsekwenties voor het beheer". Visserij 1978, no. 1.
25. John Prescott, M.P., c.s.:
"Fishing into the 80's". Hull, 1978.
26. Fifth Report from the Expenditure Committee, The Fishing Industry, Session 1977-1978, H.M.S.O., London, 1978.
27. Memorie van Toelichting op de Begroting van het Ministerie van Landbouw en Visserij voor het dienstjaar 1978/1979.
28. Official Journal of the European Communities No. C 148/4 (23.6.78):
"Amended proposal for a Council Regulation on a common interim measure for restructuring the inshore fishing industry".
29. Eurofish Report No. 16, November 30, 1977, FS/5:
"UK: Silkin on EEC Fisheries".
Zie ook: Eurofish Report No. 33, August 2, 1978, p. BB/8.

30. - Eurofish Report No. 17, December 14, 1977, p. BB/3:
"Britain's basic demands".
- Eurofish Report No. 25, April 12, 1978, p. BB/1:
"Little Change in British demands".
31. (Andrew Palfreman, National Federation of Fishermen's Organisations, chief executive):
"Let's have no illusions about the C.F.P. threat". Fishing News, May 5, 1978.
- (David Aitchison, Scottish Fishermen's Federation, chief executive):
"Make it hot for the men in Brussels". Fishing News, June 16, 1978.
- (Murdo Mc Innes):
"70 Percent that's nearer our EEC "pond" share". Fishing News, June 23, 1978.
- Ian Wood:
"Towards a Common Fisheries Policy". Eurofish Report No. 29, June 7, 1978.
32. - D.J. Langstraat:
"De visserij in Europees vaarwater". Economisch Statistische Berichten 23 augustus 1978.
- J. Regnier:
"The Real Meaning of the Community". Fisheries of the European Community, W.F.A. Edinburgh, 1977.
- Zie ook Th.J. Tienstra 15).
33. - Geoffrey Rippon, John Corrie:
"Fisheries policy for the EEC". The Times, April 14, 1978.
- Fishing News, May 19, 1978:
"Blue Whiting - Where is it?"
34. - Colin W. Clark:
"The Economics of Overexploitation". Science, August 17, 1973.
- Fishing News, June 16, 1978:
- p. 1: "Haddock quota nearly out; West coast chaos".
- p. 10: "Relief at plaice port".
- Supplies Bulletin no. 1, 1978; White Fish Authority, Edinburgh.
35. - H.A.H. Boelmans Kranenburg:
"De veranderende wereld van de zee". De Visserijwereld no. 38, 1978.
- Zie ook: J. Regnier 32).
36. Allgemeine Fischwirtschafts-Zeitung no. 112, 1978:
"In einer Experimentierphase; Unsere Hochseefischerei will ihre Flotte aktiv bleiben lassen".
37. The Economist, June 24, 1978.
38. (C.I. Meek):
"All the stocks under attack". Fishing News, July 14, 1978.
39. Fishing News, July 21, 1978:
- "Mackerel unlimited".
- "Comment".
40. U. Sommer:
"Aussichten und Probleme einer Erweiterung der E.G. um Griechenland, Portugal und Spanien für die Fischwirtschaft". A.F.Z. no. 9, 1978.
41. (C.I. Meek):
"Beware Spanish Armada". Fishing News, January 13, 1978.

42. - P. Korringa:
"Quotering als waarborg voor de toekomst van het visserijbedrijf".
Lezing op de 27e Volkshogeschoolbijeenkomst voor de Nederlandse Visserij, Bergen, 1974. (De Visserijwereld 1974, no. 19 en 20.)
- A. Scott:
"The economics of regulating fisheries". In: Economic Effects of Fishery Regulation, F.A.O. Fisheries Reports No. 5, 1962.
- Zie ook: Th.J. Tienstra 15).
43. R. Rijneveld, J.W. de Wilde: Economische aspecten van overbevissing en quotering voor de Nederlandse kottervisserij". LEI-Mededelingen en Overdrukken no. 113, 1974.